2026/537

11.3.2026.

KOMISIJAS IETEIKUMS (ES) 2026/537

(2026. gada 10. marts)

par to, kā atraisīt privātās investīcijas energoefektivitātē

EIROPAS KOMISIJA,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 292. pantu,

tā kā:

(1) Komisija 2020. gada 17. septembra paziņojumā "Eiropas 2030. gada klimatisko ieceru vēriena kāpināšana. Investīcijas klimatneitrālā nākotnē cilvēku labā" ("Klimata mērķrādītāja plāns") ([1]) ierosināja kāpināt Savienības klimatisko ieceru vērienu, siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisiju samazinājuma mērķrādītāju periodam līdz 2030. gadam palielinot līdz vismaz 55 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni. Ar šo priekšlikumu tika īstenota apņemšanās, kas pausta Komisijas 2019. gada 11. decembra paziņojumā "Eiropas zaļais kurss" ([2]), proti, nākt klajā ar visaptverošu plānu, kā 2030. gadam nosprausto Savienības mērķrādītāju atbildīgā veidā palielināt, lai tas sasniegtu 55 %. Klimata mērķrādītāja plānam pievienotais ietekmes novērtējums apliecināja, ka, lai sasniegtu vērienīgākās klimatiskās ieceres, energoefektivitātes uzlabojumi ir ievērojami jāpalielina virs 32,5 % līmeņa.

(2) 2023. gada 10. oktobrī stājās spēkā Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2023/1791 ([3]) par energoefektivitāti ("Energoefektivitātes direktīvas pārstrādātā redakcija" (EED pārstrādātā redakcija)), ar kuru tika ieviests saistošs ES mērķrādītājs līdz 2030. gadam samazināt primārās enerģijas patēriņu un enerģijas galapatēriņu par 11,7 %, tādējādi ievērojami kāpinot 2030. gada ieceru vērienu, arī attiecībā uz energoefektivitātes finansēšanu un aktīvāku principa "energoefektivitāte pirmajā vietā" piemērošanu rīcībpolitikā, plānošanā un investīciju lēmumos saskaņā ar tās juridiskajiem noteikumiem.

(3) Lētākas enerģijas rīcības plānā ([4]), kas pieņemts 2025. gada 26. februārī kā daļa no tīras rūpniecības kursa ([5]), ir iekļautas galvenās darbības, kuru mērķis ir samazināt enerģijas izmaksas mājsaimniecībām un uzņēmumiem un palīdzēt izveidot patiesu enerģētikas savienību, kas nodrošina konkurētspēju, drošību, dekarbonizāciju un taisnīgu pārkārtošanos. Rīcības plāna pamatā ir četri pīlāri un astoņas galvenās darbības, arī īpaša darbība, kuras mērķis ir palielināt energoefektivitāti un panākt enerģijas ietaupījumus, uzsverot to, ka energoefektivitāte ievērojami veicina lētākas enerģijas pieejamību, dekarbonizāciju un rūpniecības konkurētspēju. Lai palielinātu energoefektivitāti, Eiropas Komisija palīdzēs tirgus dalībniekiem un finanšu iestādēm veicināt energoefektivitātes vienotā tirgus izveidi.

([1]) Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropas 2030. gada klimatisko ieceru vēriena kāpināšana. Investīcijas klimatneitrālā nākotnē cilvēku labā", COM(2020) 562 final, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex:52020DC0562.

([2]) Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropas zaļais kurss", COM(2019) 640 final, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex:52019DC0640.

([3]) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2023/1791 (2023. gada 13. septembris) par energoefektivitāti un ar ko groza Regulu (ES) 2023/955 (OV L 231, 20.9.2023., 1. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2023/1791/oj).

([4]) Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Lētākas enerģijas rīcības plāns. Enerģētikas savienības patiesās vērtības atraisīšana: lētas, efektīvas un tīras enerģijas nodrošināšana ikvienam Eiropas iedzīvotājam", COM(2025) 79 final, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex:52025DC0079.

([5]) Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Tīras rūpniecības kurss – kopīgs konkurētspējas un dekarbonizācijas ceļvedis", COM(2025) 85 final, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex:52025DC0085.

(4) Komisijas 2020. gada 14. oktobra paziņojumā "Eiropas Renovācijas vilnis" ([6]) norādīts, ka ēku sektors ir būtisks, lai sasniegtu 2030. gada energoefektivitātes mērķrādītājus un līdz 2050. gadam panāktu klimatneitralitāti. Tas ir saistīts ar ēku nozīmi, jo tās veido aptuveni 40 % Savienības kopējā enerģijas patēriņa un rada 36 % tās siltumnīcefekta gāzu emisiju.

(5) 2024. gada 28. maijā stājās spēkā Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2024/1275 ([7]) par ēku energosniegumu ("Ēku energoefektivitātes direktīvas pārstrādātā redakcija" (ĒEED pārstrādātā redakcija)), kuras mērķis ir strukturāli palielināt ēku energosniegumu, galveno uzmanību pievēršot tam, ka tiek atbalstīta vājākā snieguma ēku renovācija, apkarota enerģētiskā nabadzība, par prioritāti nosakot mazaizsargātas mājsaimniecības, un līdz 2050. gadam panākts, ka ēku fonds ir pilnībā dekarbonizēts.

(6) 2022. gada maija paziņojumā "Plāns *REPowerEU*" ([8]), kam sekoja Ceļvedis Krievijas enerģijas importa izbeigšanai ([9]) un priekšlikums Regulai par pakāpenisku Krievijas dabasgāzes importa izbeigšanu un potenciālās energoatkarības uzraudzības uzlabošanu ([10]), energoefektivitāte un centieni taupīt enerģiju ir noteikti kā galvenie pīlāri ES enerģētiskās drošības mērķos būtiski samazināt atkarību no Krievijas fosilā kurināmā un paātrināt enerģētikas pārkārtošanu.

(7) Starptautiskās Enerģētikas aģentūras (*IEA*) ziņojumā "*World Energy Investment 2025*" ([11]) ir uzsvērts, ka, lai sasniegtu mērķi divkāršot energoefektivitātes uzlabojumu tempu, ir vajadzīgas lielākas papildu investīcijas. Lai gan 2015.–2022. gada periodā investīcijas energoefektivitātē ir pastāvīgi palielinājušās, *IEA* ir konstatējusi, ka no 2023. gada rīcībpolitikas un finansēšanas atbalsts ir samazinājies, un šī tendence ir apstiprinājusies arī 2024. gadā. Proti, Eiropas Savienībā investīcijas energoefektivitātē un elektrifikācijā samazinājās par 2 %, galvenokārt tāpēc, ka dažos tirgos samazinājās rīcībpolitiskais atbalsts un samazinājās siltumsūkņu pārdošana. Kopumā *IEA* ir norādījusi, ka, lai divkāršotu energoefektivitātes uzlabojumu rādītāju, pašreizējais ikgadējo investīciju apjoms energoefektivitātē un elektrifikācijā ir jātrīskāršo.

(8) *Mario Draghi* ziņojumā "Eiropas konkurētspējas stratēģija" tika atgādināts, ka, lai sasniegtu Savienības rīcībpolitikas mērķus, ir vajadzīgs ļoti apjomīgs Savienības finansējums, kas gadā sasniedz vismaz 750–800 miljardus EUR, un ir efektīvi jāizmanto ES publiskais finansējums, lai stimulētu privātās investīcijas. *M. Draghi* ziņojumā tika konstatēts, ka, lai atbalstītu privāto investīciju mobilizēšanu, ir jāpabeidz kapitāla tirgu savienības izveide, jāpalielina banku nozares finansēšanas spēja, kas ietvertu vērtspapīrošanas atjaunošanu un pašreizējā prudenciālā regulējuma novērtēšanu, un jāveic ES budžeta reforma, lai padarītu to mērķorientētāku un efektīvāku, kā arī uzlabotu privāto investīciju sviras efektu.

(9) Investīciju mobilizēšana energoefektivitātē un papildu privātā finansējuma piesaistīšana, izmantojot īpašus rīcībpolitikas un finansēšanas pasākumus, ir būtiska, lai palīdzētu dalībvalstīm sasniegt 2030. gada energoefektivitātes mērķrādītājus, izmaksefektīvi līdz 2050. gadam panākt klimatneitralitāti, atvieglotu pāreju uz integrētu energosistēmu, kas visiem nodrošina cenas ziņā pieejamu un tīru enerģiju, un samazinātu spiedienu uz enerģijas pieprasījumu un tādējādi arī enerģijas cenām, vienlaikus uzlabojot ES ekonomikas konkurētspēju un ilgtspēju un palīdzot samazināt ES atkarību no enerģijas importa.

([6]) Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropas Renovācijas vilnis – par zaļākām ēkām, jaunām darbvietām un labāku dzīvi", COM(2020) 662 final, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex:52020DC0662.

([7]) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2024/1275 (2024. gada 24. aprīlis) par ēku energosniegumu (OV L, 2024/1275, 8.5.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1275/oj).

([8]) Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Plāns *REPowerEU*", COM(2022) 230 final, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=COM%3A2022%3A230%3AFIN&qid=1653033742483.

([9]) Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Ceļvedis Krievijas enerģijas importa izbeigšanai", COM(2025) 440 final/2, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A52025DC0440&qid=1765279322027.

([10]) Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par pakāpenisku Krievijas dabasgāzes importa izbeigšanu, potenciālās energoatkarības uzraudzības uzlabošanu un Regulas (ES) 2017/1938 grozīšanu, COM(2025) 828 final, 2025/0180(COD), https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A52025PC0828&qid=1750669110360.

([11]) IEA ziņojums "World Energy Investment 2025", https://iea.blob.core.windows.net/assets/1c136349-1c31-4201-9ed7-1a7d532e4306/WorldEnergyInvestment2025.pdf.

(10) EED pārstrādātās redakcijas ((ES) 2023/1791) 30. pantā ir atzīta nepieciešamība sniegt pienācīgu finansiālo un tehnisko atbalstu energoefektivitātes pasākumiem un izstrādāt mērķorientētus rīcībpolitikas pasākumus, kas paver iespējas mobilizēt privātās investīcijas energoefektivitātē.

(11) Finanšu iestādēm un energoefektivitātes tirgus dalībniekiem, piemēram, energopakalpojumu uzņēmumiem, energokopienām, enerģētikas komunālo pakalpojumu un sadales sistēmu operatoriem, centralizētās siltumapgādes un aukstumapgādes tīkliem, nekustamā īpašuma uzņēmumiem, energoefektivitātes un neto nulles emisiju tehnoloģiju nodrošinātājiem, būtu jāuzņemas galvenā loma privāto investīciju mobilizēšanā energoefektivitātē, izmantojot energoefektivitātes uzlabojumu sniegtos ekonomiskos ieguvumus, kas izpaužas kā enerģijas izmaksu ietaupījums, un tādējādi jāpalielina energoefektivitātes ekonomiskais pamatojums.

(12) Lai palielinātu finanšu iestāžu līdzdalību un vēl vairāk mobilizētu privātās investīcijas energoefektivitātē, Komisija 2024. gadā izveidoja Eiropas Energoefektivitātes finansēšanas koalīciju ("koalīcija"), kuru ES dalībvalstis, finanšu iestādes un relevantās ieinteresētās personas nodibināja, lai apzinātu konkrētas darbības nolūkā uzlabot privāto finansējumu energoefektivitātei. Koalīcijas mērķi ir radīt labvēlīgu tirgus vidi energoefektivitātes investīcijām un kāpināt privāto finansējumu, kas vajadzīgs, lai palīdzētu sasniegt ES enerģētikas un klimata mērķrādītājus 2030. un 2050. gadam.

(13) Kopīgajā ziņojumā "Energoefektivitātes finansēšana Eiropā: novērtējums par publiskajiem izdevumiem energoefektivitātei un ēku energosniegumam" ([12]) saskaņā ar EED pārstrādātās redakcijas ((ES) 2023/1791) 30. panta 17. punkta un ĒEED pārstrādātās redakcijas ((ES) 2024/1275) 9. panta 8. punkta noteikumiem ir novērtēta pašreizējā situācija attiecībā uz publiskā finansējuma atbalstu Eiropā un tā iedarbīgums papildu privāto investīciju piesaistīšanā. Kopīgajā ziņojumā norādīts, ka investīcijas, kas vajadzīgas 2021.–2030. gada periodā, lai sasniegtu 2030. gadam nospraustos energoefektivitātes mērķrādītājus, ir 370 miljardi EUR gadā, un prognozēts, ka investīcijas, kuru trūkst, lai sasniegtu minētos energoefektivitātes mērķrādītājus, ir aptuveni 170 miljardi EUR gadā ([13]). ES budžeta līdzekļi, kas 2021.–2027. gada daudzgadu finanšu shēmā paredzēti energoefektivitātei, ir palielinājušies par 62 % salīdzinājumā ar 2014.–2020. gada periodu un par 491 %, ņemot vērā ieguldījumu no *NextGenerationEU*, t. i., no 26,5 miljardiem EUR līdz 156,6 miljardiem EUR. Lielāko daļu šā palielinājuma nodrošina Atveseļošanas un noturības mehānisms ("ANM"). Kopīgajā ziņojumā secināts, ka energoefektivitātei paredzētie ES un valstu publiskā budžeta līdzekļi ir sevišķi svarīgi, lai gan tie veido tikai nelielu daļu jeb aptuveni 14,4 % no nepieciešamajām investīcijām. Ziņojumā arī secināts, ka būtu pilnībā un plašāk jāizmanto publiskā finansējuma katalītiskā ietekme, palielinot publiskā budžeta atbalsta efektivitāti un lietderību, lai gūtu lielāku enerģijas ietaupījumu un piesaistītu papildu privāto kapitālu.

(14) Ņemot vērā, ka publiskie resursi ir ierobežoti, to izmantošana būtu jāorientē uz to, lai palielinātu energoefektivitātes ekonomisko pamatojumu un tādējādi novērstu tirgus nepilnības, kas kavē privāto investīciju mobilizēšanu energoefektivitātē, vienlaikus pievēršot uzmanību arī atbalsta sniegšanai mazaizsargātām grupām, lai risinātu augsto sākotnējo izmaksu problēmu. Turklāt ierobežotā energoefektivitātes investīciju standartizācija ir būtisks šķērslis tam, lai izstrādātu īpašus finanšu piedāvājumus un finanšu instrumentus energoefektivitātei plašā mērogā, un tas kavē privātā kapitāla investoru un tirgus dalībnieku piesaisti. Tāpēc joprojām ir svarīgi atbalstīt agregēšanu, projektu izstrādes palīdzību un kopīgas metodikas, kā izstrādāt, agregēt un novērtēt energoefektivitātes investīcijas nolūkā piesaistīt privāto kapitālu vēl lielākā apjomā.

(15) Ņemot vērā to, ka enerģētiski nabadzīgām mājsaimniecībām trūkst pašu resursu un ir ierobežota piekļuve komerciāliem aizdevumiem, tām ir grūtības šīm investīcijām rast finansējumu. Tāpēc šādām mājsaimniecībām ir vajadzīgi inovatīvi publiskie finanšu instrumenti, kuros apvienoti dažādi finansējuma veidi, kuri var palīdzēt piekļūt finansējumam; tie var būt aizdevumi ar nulles vai zemu procentu likmi, uz sniegumu balstīts bezmaksas finansējums, piemēram, energosnieguma līgumi un rēķinos balstīts finansējums, kas ļauj mājsaimniecībām piekļūt sākotnējam finanšu atbalstam un atmaksāt investīcijas, ietaupot uz enerģijas izmaksu rēķiniem, kā arī citi inovatīvi finansējuma veidi. Arī energokopienas var palīdzēt apvienot privātās investīcijas energoefektivitātes risinājumos tā, lai tie būtu pieejamāki un lētāki iedzīvotājiem, vietējām iestādēm, MVU un mazaizsargātām mājsaimniecībām.

(16) Paredzams, ka pasākumi, kuru mērķis ir samazināt enerģijas rēķinus un enerģētisko nabadzību, kā arī pasākumi, kuru mērķis ir atbalstīt vājākā snieguma ēku renovāciju un apmierināt mazaizsargātu patērētāju vajadzības, pozitīvi ietekmēs Komisijas mērķi palielināt cenas ziņā pieejamu mājokļu piedāvājumu un piekļuvi tiem.

([12]) Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei "Ziņojums par energoefektivitātes finansējumu Eiropā: novērtējums par publiskajiem izdevumiem energoefektivitātei un ēku energosniegumam", COM(2026) 118.

([13]) *IEA* 2024. gada ziņojums par energoefektivitāti, https://iea.blob.core.windows.net/assets/f304f2ba-e9a2-4e6d-b529-fb67cd13f646/EnergyEfficiency2024.pdf; un *Bruegel "How to finance the European Union's building decarbonisation plan"* ("Kā finansēt Eiropas Savienības ēku dekarbonizācijas plānu"), avots: PB 12 2024.pdf.

(17) Konkrēti ēku sektorā novērotais vidējais renovācijas rādītājs visās ES dalībvalstīs pašlaik ir pārāk zems (t. i., mazāks par 1 %), lai nodrošinātu ēku fonda savlaicīgu dekarbonizāciju. Atbalsts augstākiem renovācijas rādītājiem un energoefektivitātes pasākumu ieviešanai uzņēmumos, arī ar regulatīviem pasākumiem, stimulēs privātos investorus un tirgus dalībniekus piedalīties plaukstoša energoefektivitātes investīciju tirgus attīstībā.

(18) Lai palielinātu privātās investīcijas energoefektivitātē, ir jāatzīst, ka pastāv atšķirības dalībvalstu energoefektivitātes tirgos, finansēšanas praksē, kā arī regulatīvajās un atbalsta sistēmās. Tā kā ir konstatēts, ka dažādām problēmām valsts un reģionālā līmenī ir vajadzīgas atšķirīgas rīcībpolitikas pieejas, Savienības līmenī izveidoto koalīciju papildina īpaši dalībvalstīs izvietoti valstu centri. Katra centra mērķis ir pievērst galveno uzmanību konkrētai tirgus virzītai pieejai, lai panāktu energoefektivitāti. Koalīcijas valstu centriem būtu jāvirza finansēšanas risinājumu ieviešana valsts līmenī, pulcējot pareizās ieinteresētās personas, arī publiskās un finanšu iestādes, un sniedzot pastāvīgu tehnisko atbalstu dalībvalstu iestādēm, lai tās varētu izstrādāt energoefektivitātes finansēšanas risinājumus saskaņā ar to rīcībpolitikas mērķiem un iecerēm. Šis ieteikums par privāto investīciju atraisīšanu energoefektivitātē būtu arī jāpielāgo konkrētajiem valstu tirgiem un finansēšanas praksei.

(19) 2024. gada pavasarī Komisija sarīkoja Eiropas pilsoņu paneļdiskusiju par energoefektivitāti, kurā piedalījās 150 Eiropas iedzīvotāji, lai apspriestu viņiem būtiskākās problēmas un ieguvumus, kas saistīti ar energoefektivitāti. Apspriežu rezultātā iedzīvotāji nāca klajā ar konkrētu ieteikumu sarakstu, ko izmantot gaidāmajās Komisijas iniciatīvās, savos ieteikumos uzsverot energoefektivitātes finansējuma atbalsta būtisko nozīmi ([14]).

(20) Saskaņā ar EED pārstrādātās redakcijas ((ES) 2023/1791) 30. panta 10. punktu Komisijai ir jāsniedz norādījumi dalībvalstīm un tirgus dalībniekiem par to, kā atraisīt privātās investīcijas energoefektivitātē. Šiem norādījumiem būtu jāpalīdz dalībvalstīm un tirgus dalībniekiem izstrādāt un īstenot energoefektivitātes investīcijas gan dažādās Savienības programmās, gan ārpus tām, un tajos būtu jāierosina pienācīgi finanšu mehānismi un inovatīvi finansēšanas risinājumi, kuros kombinētas dotācijas, finanšu instrumenti un projektu izstrādes palīdzība, nolūkā kāpināt esošo iniciatīvu mērogu un izmantot Savienības programmas kā katalizatoru privātā finansējuma piesaistei un atraisīšanai.

(21) Šim ieteikumam ir pievienots detalizēts pielikums ar konkrētu īstenošanas darbību, pasākumu un vadlīniju piemēriem, kas paredz izveidot finansēšanas shēmas, kuras varētu atraisīt privātās investīcijas energoefektivitātē,

IR PIEŅĒMUSI ŠO IETEIKUMU.

Dalībvalstīm un tirgus dalībniekiem būtu:

1. **Jāizveido energoefektivitātes ilgtermiņa publiskā finansējuma atbalsta satvars**, jo īpaši izmantojot specializētus apgrozības finansēšanas mehānismus un publiskās garantijas, lai palielinātu piekļuvi finansējumam un mazinātu investīciju risku. Šim atbalsta satvaram būtu jānodrošina pamats energoefektivitātei paredzētu aizdevumu produktu un privātā finansējuma shēmu izstrādei, un tā būtu jābalsta uz paredzama energoefektivitātes tiesiskā regulējuma, kas nodrošina ilgtermiņa politikas pamanāmību un palielina investoru uzticēšanos. Satvarā būtu jāizmanto arī regulatīvie un fiskālie stimuli, lai stimulētu energoefektivitātes uzlabojumus un investīcijas.

2. **Jāizveido vai jāstiprina valsts energoefektivitātes fonds (VEEF) vai līdzvērtīgi mehānismi** valsts vai reģionālā līmenī kā instrumenti, kas īpaši paredzēti tam, lai atvieglotu piekļuvi publiskā finansējuma atbalsta shēmām energoefektivitātes jomā, apvienojot dažādas finansējuma plūsmas un finansēšanas rīkus vienotā organizatoriskā struktūrā. Šādam mehānismam būtu jāracionalizē piekļuve finansējumam, jāapvieno stabils energoefektivitātes investīciju plānojums un jādod iespēja vienā darbībā apvienot vairākas publiskā un privātā finansējuma plūsmas. Šāds mehānisms citastarp varētu izvērst mērķorientētas finansēšanas programmas, publiskās garantijas, finanšu instrumentus, tehniskās palīdzības atbalstu, kredītu apvienošanu vērtspapīrošanas nolūkos un forfeitinga un faktoringa shēmas un palīdzēt vienkāršot ar energoefektivitāti saistītos procesus, noteikumus un metodiku, kā arī uzlabot gan finansiālā atbalsta shēmu, gan energoefektivitātes finansiālo stimulu pamanāmību un informētību par tiem. Turklāt dalībvalstīm būtu:

   — jānovērtē energoefektivitātes finansēšanas shēmu stāvoklis savā valstī,

   — jānosaka jaunveidojamā vai stiprināmā valsts energoefektivitātes fonda kapitalizācija.

([14]) Galīgie ieteikumi, Eiropas pilsoņu paneļdiskusija par energoefektivitāti, https://citizens.ec.europa.eu/document/download/52a3608d-662c-4b0e-b463-684a9dbef302_en?filename=Final%20recommendations%20European%20Citizens%60%20Panel%20on%20Energy%20Efficiency.pdf.

3. **Jāizvērš ilgtermiņa finanšu instrumentu un apvienotu finansēšanas risinājumu izmantošana plašākā mērogā.** Dalībvalstīm būtu jāpārskata esošais nacionālais finansēšanas satvars, lai izveidotu un izmantotu apvienotus finansēšanas risinājumus, kuros zemu vai nulles procentu aizdevumi vienā operācijā kombinēti ar publiskajām garantijām ar dažāda veida dotācijām – procentu likmju un garantijas maksas subsīdijām, kapitāla atlaidēm, tehniskās palīdzības dotācijām, kas kopā var atbalstīt privātā finansējuma piedāvājumu, finanšu produktu un inovatīvu finansēšanas instrumentu izstrādi. Turklāt dalībvalstīm būtu:

— jāmodulē kombinētais dotāciju atbalsts, lai samazinātu risku un šķēršļus finansējuma pieejamībai,

— jāpiesaista apgrozības fondi energoefektivitātes finanšu instrumentiem ar kombinēto dotāciju komponentu,

— jāatbalsta specifisku energoefektivitātes finanšu instrumentu izstrāde,

— maksimāli jāizmanto ES budžeta līdzekļi un programmas, lai finanšu instrumentus izvērstu plašā mērogā.

4. **Jāizvērš projektu izstrādes palīdzības mehānismi un jāatbalsta energoefektivitātes projektu agregatoru izveide.** Te ietilpst vienas pieturas aģentūras, kas palīdz iedzīvotājiem un uzņēmumiem izstrādāt un agregēt energoefektivitātes investīciju projektus, *super* EPU (energopakalpojumu uzņēmumi), energokopienas, projektu izstrādes palīdzības mehānismi un citi projektu izstrādātāji. Agregatori būtu jāatbalsta, lai tie sasniegtu kritisko lielumu, kas dotu iespēju izveidot stabilu rentablu investīciju plūsmu. Dalībvalstis tiek mudinātas izmantot ES atbalstu, piemēram, Eiropas vietējā enerģijas atbalsta (*ELENA*) mehānismu, lai izveidotu valsts vai reģionālus tehniskās palīdzības un projektu izstrādes palīdzības mehānismus.

5. **Aktīvi jāpiedalās Eiropas Energoefektivitātes finansēšanas koalīcijā, lai veicinātu ciešāku un efektīvu sadarbību ar finanšu iestādēm**. Tas ietilpst nacionālo centru izveide un to pilnvaru un darba programmu noteikšana. Turklāt dalībvalstīm būtu:

— jāveido partnerības, lai palīdzētu komercbankām labāk izmantot finansiālos līdzieguvumus no investīcijām energoefektivitātē,

— jāatbalsta finanšu iestādes un jāmudina tās piedāvāt klientiem draudzīgas energoefektivitātes finansēšanas iespējas.

6. **Pēc iespējas labāk jāizmanto fiskālie stimuli, lai mobilizētu privātās investīcijas energoefektivitātē.** Vienai no galvenajām prioritātēm vajadzētu būt atcelt tādus fiskālos pasākumus un subsīdijas, kas mazina stimulus investīcijām energoefektivitātes uzlabošanā, piemēram, tādus, kas saistīti ar tehnoloģijām, kuras izmanto fosilo kurināmo un ir energoneefektīvas, un izvairīties no tādiem fiskālajiem pasākumiem, kuros augstākas fiskālās maksas piemēro energoefektivitātes uzlabojumu ekonomiskajiem līdzieguvumiem. Turklāt dalībvalstīm būtu jāievieš pozitīvi fiskālie stimuli un nodokļu pasākumi, kuri palīdzētu mobilizēt investīcijas energoefektivitātē.

7. **Jāveicina energoefektivitātei veltītu aizdevumu produktu un privātā finansējuma izstrāde un ieviešana, izmantojot kredītlīgumus**. Tas ietver energoefektivitātes hipotēkas un renovācijai paredzētus aizdevumus, arī valsts garantiju, citu riska mazināšanas pasākumu, nodokļu stimulu izmantošanu, mazumtirdzniecības banku nozares lomas stiprināšanu un enerģijas ietaupījuma novērtēšanu kredītspējas novērtējumos. Saskaņā ar EED pārstrādāto redakciju ((ES) 2023/1791) nodrošināt, ka finanšu iestādes plaši un nediskriminējošā veidā piedāvā energoefektivitātei paredzētus aizdevumu produktus, proti, ka tie tiek popularizēti, pretstatot tradicionālajiem finanšu produktiem, ja tas atbilst potenciālo klientu interesēm, un ka tie ir redzami un pieejami klientiem, arī ar trešo personu un publisko iestāžu atbalstu. Turklāt dalībvalstīm būtu:

— jādod iespēja kopīpašnieku apvienībām kopīgi ņemt aizdevumus, lai finansētu investīcijas energoefektivitātē,

— jāsniedz tehniskā palīdzība un konsultācijas finanšu iestādēm, lai uzlabotu aizdevēju spēju tirgot energoefektivitātei veltītus aizdevuma produktus.

Tirgus dalībniekiem būtu:

— jāizstrādā un jālaiž tirgū energoefektivitātei paredzēti aizdevumu produkti,

— jānodrošina lietotājiem draudzīgi energoefektivitātei paredzēti finansēšanas un aizdevumu risinājumi saskaņā ar EED 30. pantu.

8. **Jānodrošina vajadzīgais regulatīvais satvars un jāatbalsta inovatīvu finansēšanas shēmu izstrāde.** Būtu jāizstrādā tādas shēmas kā nodokļos bāzēta finansēšana un rēķinos bāzēta finansēšana, kas relevantajām publiskajām iestādēm dotu iespēju nodokļus un citas maksas izmantot kā parāda atmaksas instrumentus, iesaistot enerģētikas komunālo pakalpojumu uzņēmumus un sadales uzņēmumus energoefektivitātes pasākumu finansēšanā un dodot iespēju parādus atmaksāt ar enerģijas rēķiniem. un dodot iespēju piesaistīt parādu īpašumam un nodot to kopā ar īpašumtiesībām. Konkrētāk, dalībvalstīm būtu:

— jānovērtē, vai valsts regulējums ļauj izstrādāt nodokļos un rēķinos balstītas finansēšanas shēmas,

— jāpiešķir enerģētikas komunālo pakalpojumu uzņēmumiem tiesības nodrošināt finansējumu energoefektivitātei,

— jāievieš procedūras, lai nodrošinātu atmaksu, izmantojot ar īpašumu saistītus nodokļus un nododot parādu kopā ar īpašumtiesībām,

— jānodrošina pietiekama naudas plūsma īstenotājās struktūrās (piem., komunālo pakalpojumu uzņēmumos, EPU) un/vai jāizveido valsts vai vietējie garantiju un atbalsta fondi, lai sasniegtu mērogu.

Tirgus dalībniekiem būtu:

— jāizstrādā un jāizmanto rēķinos balstītas energoefektivitātes finansēšanas shēmas, priekšroku dodot sadarbībai starp enerģētikas komunālo pakalpojumu uzņēmumiem un energopakalpojumu uzņēmumiem.

9. **Jānovērš šķēršļi un jāpalielina energoefektivitātes finansēšana, izmantojot pakalpojumu līgumus, un jāveicina energopakalpojumu tirgus**. Šādu pasākumu piemēri ir atbalsta sniegšana energoefektivitātes uzlabojumiem, izmantojot pamatdarbības izdevumus (*OPEX*), administratīvo sastrēgumposmu un šķēršļu novēršana energopakalpojumu uzņēmumu tirgus attīstībai, tādu instrumentu maksimāla izmantošana kā sniegumā balstīti instrumenti, piemēram, energosnieguma līgumi un citi inovatīvi risinājumi. Dalībvalstīm un tirgus dalībniekiem būtu:

— jāizmanto ES un valstu publiskā budžeta atbalsts, lai attīstītu EPU tirgu, atvieglojot EPU un īpašam nolūkam dibinātu sabiedrību finansēšanu energoefektivitātes jomā,

— jāveicina EPU un jaunu līgumu veidu, piemēram, "energoefektivitāte kā pakalpojums" un energosnieguma līgumu, nozīme kā valsts energoefektivitātes rīcībpolitikas pīlāram,

— jāveicina tiesiskā regulējuma un publisko iepirkumu atjaunināšana, lai skaidri atzītu un atvieglotu EPU finansēšanu un energosnieguma līgumu slēgšanu,

— jāatbalsta tādas modernas uzskaites infrastruktūras izvēršana, kas var automātiski uzraudzīt enerģijas plūsmas un ietaupījumus.

Tirgus dalībniekiem būtu:

— jāizmanto publiskais atbalsts un vienotais ES tirgus, lai veicinātu energoefektivitātes kā pakalpojuma dinamisku tirgu, arī pāri ES iekšējām robežām,

— jāattīsta partnerības starp tehnoloģiju nodrošinātājiem, enerģijas sadales uzņēmumiem, energopakalpojumu uzņēmumiem un finanšu iestādēm.

10. **Jāizvērš publiskās garantijas un citi riska mazināšanas rīki, lai palielinātu piekļuvi privātajam energoefektivitātes finansējumam.** Šie rīki ir būtiski, lai uzlabotu energoefektivitātes ekonomisko pamatojumu, jo tie samazina kopējo investīciju risku, sniedz kredītkvalitātes uzlabošanas atbalstu nolūkā palielināt piekļuvi finansējumam konkrētos tirgos un iedzīvotāju grupu segmentos, kā arī sekmē konkurētspējīgākas procentu likmes. Turklāt dalībvalstīm būtu jāapzina katrai valstij raksturīgie riski un grūtības, ar ko tirgus dalībnieki saskaras piekļuvē finansējumam.

11. Kopā ar privātām finanšu iestādēm **jāveicina refinansēšanas iespējas un jāsekmē energoefektivitātes sekundārā tirgus attīstība**. Šādi mehānismi varētu atbalstīt forfeitinga un faktoringa shēmas attiecībā uz EPU energosnieguma līgumiem, vērtspapīrošanas nolūkā apvienot energoefektivitātes debitoru parādus no dažādiem aizdevumu iniciatoriem un veicināt *super* EPU vai līdzīgu struktūru izveidi, kas darbojas kā starpnieki starp EPU un institucionālajiem investoriem. Turklāt dalībvalstīm un tirgus dalībniekiem būtu:

— jāvirza zaļo obligāciju tirgus attīstība savas valsts kontekstā,

— jāizveido un jāstiprina īpašs dialogs ar finanšu iestādēm par energoefektivitātes sekundārā tirgus attīstību, kā arī

— jāatbalsta īpašu energoefektivitātes refinansēšanas mehānismu izveide.

12. **Jāuzlabo energoefektivitātes datu vākšana.** Tas nozīmē, ka būtu jāvāc dati arī par energoefektivitātes investīciju finansiālo sniegumu un dati, kuri būtu noderīgi enerģijas ietaupījuma uzraudzības un verifikācijas pasākumos. Dalībvalstīm un tirgus dalībniekiem būtu jāatbalsta projektu vērtēšanas metodiku izstrāde, saskaņošana, standartizācija un vienkāršošana, ietverot ar enerģiju nesaistītu ieguvumu novērtēšanu un enerģijas ietaupījuma uzraudzības un verifikācijas pasākumus, kas ir būtiski, lai palielinātu investoru uzticēšanos un pārliecību un garantētu enerģijas ietaupījumu kā tirgojamas preces monetāro vērtību.

Īstenojot šo ieteikumu, dalībvalstīm un tirgus dalībniekiem būtu pienācīgi jāņem vērā šim ieteikumam pievienotais pielikums, kurā sniegtas sīki izstrādātas vadlīnijas par konkrētiem rīcībpolitikas un finansēšanas pasākumiem privāto investīciju mobilizēšanai energoefektivitātē, arī konkrētas ieteicamās darbības, argumentēta pamatinformācija un sekmīgu izmantošanas gadījumu piemēri.

Briselē, 2026. gada 10. martā

Komisijas vārdā –
Komisijas loceklis
Dan JØRGENSEN

PIELIKUMS

1. **IEVADS**

Šajā pielikumā Komisijas ieteikumam par privāto investīciju atraisīšanu energoefektivitātē ("ieteikums") ir sniegta sīkāka informācija par konkrētiem politikas un finansēšanas pasākumiem privāto investīciju mobilizēšanai energoefektivitātē. Tajā ir noteiktas galvenās darbības un sniegti sekmīgu gadījumu piemēri, lai atbalstītu dalībvalstis konkrētu darbību un finansēšanas shēmu ieviešanā.

Šie pasākumi ir strukturēti divās iedaļās atbilstoši diviem savstarpēji saistītiem privāto investīciju atraisīšanas virzītājspēkiem:

1) aktivizēt un agregēt pieprasījumu pēc investīcijām energoefektivitātē;

2) uzlabot finansējuma piedāvājumus energoefektivitātei, investīciju riska mazināšanai un refinansēšanas iespējām.

Pirmā iedaļa attiecas uz pamatdokumentā izklāstīto 2.–6. ieteikumu, savukārt otrā iedaļa attiecas uz 7.–12. ieteikumu. **Pirmais ieteikums** par ilgtermiņa publiskā finansējuma atbalsta satvara izveidi energoefektivitātei ir priekšnoteikums tādu papildu darbību izstrādei, kas spēj vēl vairāk mobilizēt privātās investīcijas, un energoefektivitātes ekonomiskā pamatojuma izstrādei kopumā.

Ņemot vērā pastāvošās regulatīvās un pārvaldības atšķirības dalībvalstīs un to atšķirīgo finansēšanas praksi energoefektivitātes jomā, kā arī privātā finansējuma piedāvājumu izstrādi energoefektivitātes jomā, šajā pielikumā sniegtie ieteikumi būs jāpielāgo katras dalībvalsts konkrētajam valsts un reģionālajam energoefektivitātes un pārvaldības satvaram.

Lai izstrādātu ieteikumu un sagatavotu saistīto kopīgo ziņojumu par energoefektivitātes finansēšanu Eiropā – izvērtējumu par publiskajiem izdevumiem energoefektivitātei –, Komisija ar valstu iestāžu atbalstu apzināja un novērtēja vairāk nekā 400 publiskā finansējuma shēmu, kas atbalsta investīcijas energoefektivitātē visās 27 ES dalībvalstīs, arī ES līdzfinansētās shēmas ([1]). Saskaņā ar kopīgo ziņojumu dalībvalstis energoefektivitātes atbalstam galvenokārt izmanto neatmaksājamas finansēšanas shēmas. Mazāk izplatīti ir alternatīvi risinājumi, kas vērsti uz atmaksājamām finansēšanas shēmām, kuras spēj labāk piesaistīt privātās investīcijas. Kopīgajā ziņojumā norādīts, ka investīcijas, kas vajadzīgas 2021.–2030. gada periodā, lai sasniegtu 2030. gada energoefektivitātes mērķrādītājus, ir 370 miljardi EUR gadā, un prognozēts, ka investīcijas, kuru trūkst, lai sasniegtu energoefektivitātes mērķrādītājus, ir aptuveni 170 miljardi EUR gadā. Tas ir jāsaista ar energoefektivitātei paredzētajiem ES budžeta līdzekļiem, kuru apjoms daudzgadu finanšu shēmā 2021.–2027. gadam ir palielinājies par 491 % salīdzinājumā ar 2014.–2020. gada periodu, t. i., no 26,5 miljardiem EUR līdz 156,6 miljardiem EUR, un lielāko daļu šā palielinājuma nodrošina Atveseļošanas un noturības mehānisms ("ANM"). Ziņojumā secināts, ka energoefektivitātei paredzētie ES un valstu publiskā budžeta līdzekļi ir sevišķi svarīgi, taču tie var segt tikai nelielu daļu (14,4 %) no nepieciešamajām investīcijām. Tāpēc būtu maksimāli jāizmanto publiskā finansējuma katalītiskā ietekme, palielinot tā efektivitāti un lietderību, lai panāktu lielāku enerģijas ietaupījumu un piesaistītu papildu privāto kapitālu.

2. **AKTIVIZĒT UN AGREGĒT PIEPRASĪJUMU PĒC ENERGOEFEKTIVITĀTES INVESTĪCIJĀM**

Investīciju pieprasījuma aktivizēšana un agregēšana ir galvenais atspēriena punkts privātā finansējuma mobilizēšanai investīcijām energoefektivitātē. Tāpēc, lai palielinātu šādu instrumentu pievilcību privātiem investoriem, ir jāizstrādā stabilas investīciju plūsmas un jāstimulē pieprasījums pēc energoefektivitātes. ES dalībvalstīm ir būtiska loma pieprasījuma pēc investīcijām energoefektivitātē aktivizēšanā un agregēšanā. Nākamā nodaļa attiecas uz pamatdokumentā izklāstīto 2.–6. ieteikumu.

2.1. **2. ieteikums: izveidot vai stiprināt valsts energoefektivitātes fondu vai līdzvērtīgus mehānismus**

Dažādu finansējuma plūsmu un tehniskās un finansiālās palīdzības agregēšana valsts energoefektivitātes fondā (VEEF) vai līdzvērtīgā mehānismā, piemēram, valsts attīstību veicinošās bankās, ir būtiska, lai atbalstītu energoefektivitātes pasākumu īstenošanu un palīdzētu dalībvalstīm sniegt devumu ES 2030. gada energoefektivitātes mērķrādītāju sasniegšanā. Šāds fonds var palīdzēt uzlabot valstu koordināciju un centralizētu finansējuma atbalstu, apkopot speciālās zināšanas par energoefektivitātes finansēšanu, atvieglot dažādu finansēšanas shēmu un publiskā finansiālā atbalsta avotu apvienošanu un labāk agregēt investīciju plūsmas, saskaņojot noteikumus par attiecināmību, uzraudzību un verifikāciju.

([1]) Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei "Ziņojums par energoefektivitātes finansējumu Eiropā: novērtējums par publiskajiem izdevumiem energoefektivitātei un ēku energosniegumam", COM(2026) 118.

Valsts energoefektivitātes fonda loma ES energoefektivitātes mērķrādītāju sasniegšanā ir noteikta pārstrādātās Energoefektivitātes direktīvas (EED) 30. pantā ([2]). EED 30. pantā ir paredzēta arī iespēja izpildīt dažas energoefektivitātes prasības, veicot finansiālu ieguldījumu valsts energoefektivitātes fondā ([3]).

2024. gadā 16 no 27 dalībvalstīm bija izveidots valsts energoefektivitātes fonds vai līdzīga struktūra ([4]). Tomēr šie valstu finansēšanas mehānismi ievērojami atšķiras finansējuma apjoma un sniegtā finansējuma atbalsta ziņā, un daudzi no tiem šķiet neaktīvi vai nepietiekami izmantoti.

Valsts energoefektivitātes fonda vai līdzīga fonda izveide vai atjaunošana ir svarīgs solis ceļā uz valsts finansēšanas satvara uzlabošanu un privāto investīciju atraisīšanu energoefektivitātē. Šāda īpaša struktūra var uzlabot finansēšanas instrumentu un mehānismu koordināciju un agregēšanu, apvienojot publiskos resursus un izmantojot apvienotus finansēšanas risinājumus, izmantojot dotāciju un aizdevumu kombināciju konkrētām investīcijām. Turklāt, agregējot tehniskās un finansiālās zināšanas, šāds fonds var sniegt tehniskās palīdzības atbalstu liela mēroga energoefektivitātes projektiem un izmēģināt inovatīvus energoefektivitātes finansēšanas risinājumus.

Viens no galvenajiem šķēršļiem apvienota finansējuma izmantošanai energoefektivitātes jomā ir nepietiekama koordinācija starp dotāciju programmām un tādiem finanšu instrumentiem kā aizdevumi ar labvēlīgiem nosacījumiem, publiskās garantijas vai citi riska mazināšanas risinājumi. Dotācijas bieži vien izstumj citus finanšu instrumentus, jo īpaši tad, ja nav skaidri noteiktas robežas starp neatmaksājama un atmaksājama atbalsta mehānismiem. Resursu un speciālo zināšanu apvienošana vienā jaunā vai jau esošā struktūrā valsts līmenī var nodrošināt labāku koordināciju starp dažādām finansējuma plūsmām, arī saskaņojot noteikumus un procedūras, lai novērtētu pasākumu atbilstību, uzraudzītu un verificētu panākto enerģijas ietaupījumu. Daudzos gadījumos, uzlabojot un vienkāršojot energoefektivitātes investīciju valsts atbalsta satvarus, var samazināt darījumu izmaksas, palielināt pārredzamību un nodrošināt nozares ieinteresētajām personām un finanšu iestādēm ilgtermiņa pamanāmību valsts energoefektivitātes tirgū, padarot energoefektivitātes ekonomisko pamatojumu pievilcīgāku.

Turklāt energoefektivitātes finansēšanas speciālo zināšanu apvienošana valsts energoefektivitātes fondā var uzlabot koordināciju energoefektivitātes investīciju datu vākšanā un sadarbību ar privātām finanšu iestādēm. Tā var arī sniegt mērķorientētas atsauksmes valstu un Eiropas rīcībpolitikas veidotājiem par to, kā palielināt investīcijas energoefektivitātē. Valsts energoefektivitātes fonda koordinēšanas un izlūkdatu vākšanas funkcija ir cieši saistīta ar valsts līmeņa partnerību veicināšanu starp publiskajām iestādēm, finanšu iestādēm un energoefektivitātes nozari, lai labāk koordinētu publiskos stimulus un atbalsta shēmas ar privātā finansējuma risinājumiem. Šādas partnerības var tikt īstenotas arī saistībā ar valstu centriem, kas izveidoti Eiropas Energoefektivitātes finansēšanas koalīcijas ietvaros ([5]).

Ņemot vērā iepriekš minēto, galvenās darbības, kas jāveic, lai atbalstītu energoefektivitātes finansējuma plūsmu un speciālo zināšanu par finansēšanu agregēšanu, ir šādas:

— **novērtēt energoefektivitātes finansēšanas shēmu stāvokli** valstī, lai noteiktu, vai vērienīgāka finanšu resursu agregēšana un publiskā finansējuma atbalsta koordinācija var samazināt darījumu izmaksas, vienlaikus palielinot energoefektivitātes investīciju pievilcību un pamanāmību privātiem investoriem,

([2]) Valsts energoefektivitātes fonds (VEEF), kas izveidots saskaņā ar pārstrādātās EED 30. panta 12. punktu, ir definēts kā struktūra, kas atbalsta energoefektivitātes pasākumu īstenošanu valstī un palīdz valstīm sniegt devumu ES 2030. gada energoefektivitātes mērķrādītāju sasniegšanā.

([3]) Sīkāku informāciju par to, kā dalībvalstis var izmantot finansiālā ieguldījuma iespēju, sk. Komisijas Ieteikumā (2023. gada 12. decembris) par to, kā transponēt Direktīvas (ES) 2023/1791 par energoefektivitāti (pārstrādātās EED) 30. pantu par valsts energoefektivitātes fondiem, finansēšanu un tehnisko atbalstu (OV C, C/2023/1553, 19.12.2023., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/1553/oj) (C/2023/1553), kurā sniegta sīkāka informācija par rīcībpolitikas variantiem, kā izveidot valstu energoefektivitātes fondus, un par variantiem, kā veikt finansiālu ieguldījumu valsts energoefektivitātes fondā, lai izpildītu daļu no energoefektivitātes pienākumiem.

([4]) 16 dalībvalstis, kas ir izveidojušas valsts energoefektivitātes fondu vai līdzīgu struktūru, ir Bulgārija, Čehija, Vācija, Spānija, Horvātija, Itālija, Īrija, Kipra, Latvija, Lietuva, Malta, Nīderlande, Portugāle, Rumānija, Slovēnija, Slovākija.

([5]) Eiropas Energoefektivitātes finansēšanas koalīcija ir Komisijas iniciatīva, kas apvieno ES valstis, finanšu iestādes un relevantās ieinteresētās personas, un tās mērķis ir apzināt konkrētas darbības, kas palīdzētu uzlabot privāto energoefektivitātes finansējumu. Sīkāka informācija: https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-efficiency/financing/european-energy-efficiency-financing-coalition_lv.

— **izveidot valsts energoefektivitātes fondu vai līdzīgu struktūru vai stiprināt esošo fondu**. Fondam būtu jāpiešķir skaidri noteiktas pilnvaras mobilizēt energoefektivitātes finansējumu dažādās nozarēs, arī esošā dzīvojamā fonda renovācijai un ēku pārprofilēšanai energoefektīvos mājokļos. To var panākt, esošajās struktūrās, kas veicina kapitālieguldījumus, vai ārpus tām izveidojot īpašu struktūru ar īpašām pilnvarām mobilizēt investīcijas energoefektivitātē, lai pārvaldītu ES un valsts publiskā finansējuma atbalstu energoefektivitātei. Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka struktūrai ir speciālās zināšanas, kas vajadzīgas, lai efektīvi īstenotu savas pilnvaras,

— **noteikt valsts energoefektivitātes fonda kapitalizāciju**, uzticot tam ilgtermiņa valsts energoefektivitātes programmu finansēšanu, apvienotu finansēšanas risinājumu izstrādi un tehniskās palīdzības sniegšanu saistībā ar energoefektivitātes finansēšanu. Fondu var kapitalizēt, izmantojot dažādus līdzekļus, arī publisko budžetu un ES/valstu publiskā atbalsta programmas, debitoru parādus saistībā ar ilgtermiņa finanšu instrumentiem energoefektivitātei, ieņēmumus no energotaupības sertifikātu izsolēm saskaņā ar valstu energoefektivitātes pienākuma shēmām (EEPS), emisijas kvotas saskaņā ar ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu, balto sertifikātu tirdzniecību vai kapitāla tirgos piesaistot privāto finansējumu, piemēram, nododot saņemamo enerģijas ietaupījumu institucionālajiem investoriem, kas darbojas sekundārajā tirgū,

— **palielināt valsts energoefektivitātes fonda vai līdzīgas struktūras lomu** tehniskās palīdzības sniegšanā liela mēroga investīciju projektiem, datu vākšanā, energoefektivitātes tirgus attīstības un investīciju novērtēšanā un ekspertu konsultāciju sniegšanā par finanšu instrumentiem, inovatīviem finansēšanas risinājumiem un rīcībpolitiku, arī izmantojot Eiropas Energoefektivitātes finansēšanas koalīcijas valstu centrus.

Kā veiksmīgus valsts energoefektivitātes fondu piemērus var minēt *ALTUM* ([6]) Latvijā, kas agregē energoefektivitātes finansējuma atbalstu un speciālās zināšanas esošā valsts mehānismā, un Spānijas Valsts energoefektivitātes fondu ([7]), kas ir izveidots, lai izpildītu valsts energotaupības pienākumus, vienlaikus paplašinot savu darbību.

2.2. **3. ieteikums: izvērst ilgtermiņa finanšu instrumentus un apvienotus finansēšanas risinājumus**

Ziņojumā par energoefektivitātes finansēšanu Eiropā Komisija apsekoja energoefektivitātes finansējuma līmeni ES-27 dalībvalstīs un novērtēja gan ES, gan valstu finansētās esošās energoefektivitātes finansēšanas shēmas. No 426 energoefektivitātes finansēšanas shēmām, kas apzinātas ES27 dalībvalstīs 2014.–2024. gada periodā, tikai 25 % izmantoja finanšu instrumentus, arī finansēšanas atbalstu, kur vienā operācijā apvienotas dotācijas un aizdevumi. Atlikušie 75 % bija neatmaksājamas shēmas, piemēram, dotācijas un nodokļu kredīti. Tikai dažās dalībvalstīs finanšu instrumenti un apvienotie finansēšanas risinājumi veidoja vairāk nekā 30 % publiskā finansējuma atbalsta energoefektivitātei.

Lai gan uz dotācijām balstītas shēmas, nodokļu kredīti un citas neatmaksājamas subsīdijas ne vienmēr kavē privāto investīciju mobilizāciju, tiem bieži vien ir zemāki sviras faktori un augstākas dotāciju intensitātes likmes salīdzinājumā ar finanšu instrumentiem un apvienotiem finansēšanas risinājumiem. Tas var izraisīt privātā kapitāla izstumšanu no energoefektivitātes finansējuma. Turklāt dotāciju un subsīdiju programmas, kas lielā mērā ir atkarīgas no dalībvalstu fiskālajām spējām un ES budžeta iemaksām, var radīt saraustītu (*stop-and-go*) pieeju, kas kavē plaukstoša energoefektivitātes tirgus attīstību. Turklāt salīdzinājumā ar finanšu instrumentiem un apvienotiem finansēšanas risinājumiem uz dotācijām balstītas programmas un nodokļu kredīti nelīdzsvaro kapitāla tirgus un privāto investoru līdzdalību, bet bieži vien paļaujas tikai uz privāto līdzfinansējumu no pašu resursiem un dotāciju saņēmēju ietaupījumiem. Paradoksāli ir tas, ka

([6]) Latvijas valstij piederošais uzņēmums *ALTUM* nodrošina uzņēmumiem un mājsaimniecībām piekļuvi finanšu resursiem, izmantojot aizdevumus, garantijas un investīcijas riska kapitāla fondos. Finansējums valsts atbalsta programmu īstenošanai ietver gan ES līdzekļus, gan valsts publisko finansējumu, kā arī finansējumu, ko *ALTUM* piesaistījis no starptautiskām iestādēm un kapitāla tirgiem. *ALTUM* ir izšķiroša nozīme energoefektivitātes investīciju atbalstīšanā, jo tas agregē finansējuma atbalstu privātpersonām un uzņēmumiem, pievēršoties energoefektivitātei gan ēku, gan rūpniecības sektorā, un kombinēto atbalstu veido dotāciju programmas, aizdevumi ar labvēlīgiem nosacījumiem, valsts garantijas un tehniskā palīdzība. Sīkāka informācija: https://www.altum.lv.

([7]) Spānijas Valsts energoefektivitātes fonds (*FNEE*) finansē valsts energoefektivitātes iniciatīvas saskaņā ar EED 30. pantu. 2014. gadā izveidoto *FNEE* Ekoloģiskās pārkārtošanās un demogrāfisko problēmu ministrijas vārdā pārvalda Energoresursu diversifikācijas un energotaupības institūts (*IDAE*). *FNEE* sniedz ekonomisku un finansiālu atbalstu, tehnisko palīdzību, apmācību un informāciju, lai palielinātu energoefektivitāti dažādās nozarēs un to ieguldījumu valsts enerģijas ietaupījuma mērķrādītāja sasniegšanā saskaņā ar EED 8. pantu. *FNEE* ir daļa no Spānijas valsts energoefektivitātes pienākuma sistēmas, saskaņā ar kuru atbildīgajām pusēm (gāzes un elektroenerģijas tirdzniecības uzņēmumiem, naftas produktu vairumtirgotājiem un sašķidrinātās naftas gāzes vairumtirgotājiem) tiek noteikti ikgadēji valsts enerģijas ietaupījuma pienākumi. Lai izpildītu šīs saistības, atbildīgajām pusēm ir jāveic minimālais ikgadējais finansiālais ieguldījums *FNEE*. Pārējās saistības var izpildīt, brīvprātīgi iegādājoties enerģijas ietaupījuma sertifikātus vai veicot papildu finanšu iemaksas fondā. Sīkāka informācija: https://www.idae.es/ayudas-y-financiacion/fondo-nacional-de-eficiencia-energetica.

neatmaksājams finansējums apgrūtina piekļuvi personām, kurām nav pietiekamu pašu resursu, lai segtu nepieciešamo līdzfinansējumu, vai – nodokļu kredītu shēmu gadījumā – kurām nav pietiekami lielu ar nodokli apliekamo ienākumu, lai gūtu labumu no shēmas. Tam var būt regresīva ietekme uz fiskālo politiku, kad piekļuve publiskajām subsīdijām palielinās līdz ar ienākumiem, kas apliekami ar nodokli.

Vienlaikus investīcijas energoefektivitātē bieži kavē augsts risks un apgrūtināta piekļuve finansējumam. Tas var notikt konkrētos tirgus segmentos, piemēram, mājsaimniecību ar zemiem ienākumiem, daudzdzīvokļu ēku vai MVU segmentā, vai saistībā ar vērienīgākām investīcijām energotaupībā vai jaunu tehnoloģiju ieviešanu. Saistītos riskus var samazināt, izmantojot dotāciju atbalstu kombinācijā ar aizdevumiem kopā ar citiem riska mazināšanas pasākumiem, piemēram, valsts garantijām.

Tāpēc, lai energoefektivitātei piesaistītu vairāk privātā kapitāla, vienlaikus nodrošinot plašu piekļuvi ilgtermiņa finansiālajam atbalstam, dalībvalstīm būtu **jāizvērš finanšu instrumenti plašā mērogā, jo īpaši liela mēroga jauktas finansēšanas shēmas, kurās kombinētas dotācijas un finanšu instrumenti, arī aizdevumi un publiskās garantijas**. To var panākt, izveidojot ilgtermiņa valsts energoefektivitātes finanšu instrumentus, lai nodrošinātu ilgtermiņa finansēšanas iespējas, arī īstenojot apgrozības fondus un pielāgojot dotāciju atbalstu, lai apmierinātu mērķa labumguvēju vajadzības.

Ilgtermiņa finanšu instrumentu izveide plašā mērogā arī ļaus sadarboties ar tirgus dalībniekiem – finanšu iestādēm, energopakalpojumu uzņēmumiem, trešo personu finansējuma nodrošinātājiem un projektu izstrādātājiem –, nodrošinot stabilas un ilgtermiņa iespējas maksimāli palielināt publiskā un privātā sektora ieguldījumu apvienošanu. Šiem instrumentiem vajadzētu būt pieejamiem dažādām nozarēm, un tie var darboties kā apgrozības fondi, ko regulāri refinansē no publiskajiem līdzekļiem.

Šie instrumenti būtu jāapvieno arī ar īpašu tehniskās palīdzības atbalstu, lai izstrādātu īpašus energoefektivitātes finanšu instrumentus, piesaistot privātās finanšu iestādes un energopakalpojumu uzņēmumus (EPU), un inovatīvus finansēšanas risinājumus, piemēram, energosnieguma līgumus un energoefektivitāti kā pakalpojumu.

Lai efektīvi izvērstu energoefektivitātei paredzētos finanšu instrumentus, atmaksājamie aizdevumi un aizdevumi ar labvēlīgiem nosacījumiem, kā arī publiskās garantijas būtu jāapvieno ar īpašu dotāciju atbalstu, kas pielāgots konkrētiem kritērijiem, piemēram, energoefektivitātes uzlabošanas tvērumam, mērķa iedzīvotāju segmentam vai aplūkotā aktīva veidam (piem., vājākā snieguma ēkas un daudzdzīvokļu ēku renovācija). Prioritātei vajadzētu būt tādu kombinētu finansēšanas risinājumu izveidei, kas publiskās dotācijas izmanto, lai nodrošinātu piekļuvi finansējumam un mazinātu vērienīgāku investīciju risku. Valsts energoefektivitātes fondiem vai līdzīgām struktūrām ir labas iespējas izvērst šādus ilgtermiņa finanšu instrumentus, kuros vienā energoefektivitātes operācijā kombinēti aizdevumi vai garantijas ar dotāciju komponentiem.

Piemēram, kohēzijas politikas fondu ietvaros Komisija un Eiropas Investīciju bankas (EIB) konsultāciju pakalpojumu platforma *FI-Compass* ([8]) izstrādāja pārbaudītu modeli energoefektivitātes finanšu instrumentam ar dotācijas komponentu, kurā struktūra, kas īsteno finanšu instrumentu, nodrošina gan finanšu instrumenta aizdevuma, gan dotācijas komponentu.

Viena no galvenajām tādu finanšu instrumentu pievienotajām vērtībām, kuros kombinēti aizdevumi, garantijas, dotācijas un tehniskā palīdzība, ir to apgrozības fonda potenciāls un ilgtermiņa perspektīva. Šādu finanšu instrumentu plašāka izmantošana nodrošina stabilitāti un paredzamību, kas veicina plaukstoša energoefektivitātes tirgus attīstību. Tas ļauj finanšu iestādei, kas pārvalda finanšu instrumentus, atkārtoti investēt atmaksājamo summu – atskaitot dotāciju atbalstu un citus riska mazināšanas pasākumus – jaunās investīcijās energoefektivitātē. Lai gan publiskajam fondam, kas nodrošina resursus finanšu instrumentiem, būs nepieciešama periodiska rekapitalizācija, tas var pastāvīgi atkārtoti investēt jaunos energoefektivitātes pasākumos, padarot apgrozības fondus par daudzsološu modeli privāto investīciju mobilizēšanai.

Ņemot vērā iepriekš minēto, galvenās darbības, lai atbalstītu finanšu instrumentu un apvienotu finansēšanas risinājumu izvēršanu energoefektivitātes jomā, ir šādas:

ievērojami palielināt publisko finanšu instrumentu izmantošanu, lai finansētu investīcijas energoefektivitātē, kā daļu no valsts finansēšanas satvara un valsts energoefektivitātes fonda vai līdzvērtīga mehānisma ietvaros, lai nodrošinātu ilgtermiņa investīciju perspektīvu valsts energoefektivitātes vērtības ķēdei un potenciālajiem atbalsta saņēmējiem;

([8]) *FI-compass* modelis energoefektivitātes finanšu instrumentam ar dotācijas komponentu (2022. gada maijs): https://www.fi-compass.eu/library/how-to/model-financial-instrument-grant-component-support-energy-efficiency.

izveidot apvienotus finansēšanas risinājumus, kuros vienā operācijā kombinē aizdevumus, valsts garantijas un dotāciju atbalstu. Samazināt šķēršļus energoefektivitātes finansiālā atbalsta pieejamībai, vai nu izveidojot finanšu instrumentus ar dotācijas komponentu, vai dodot iespēju kombinēt dažādas finansējuma plūsmas, kas nodrošina aizdevumus, valsts garantijas un dotācijas vienām un tām pašām investīcijām energoefektivitātē;

kombinēto dotāciju atbalstu pielāgo tā, lai samazinātu risku un šķēršļus finansējuma pieejamībai, balstoties uz tādiem faktoriem kā mājsaimniecību ienākumu līmenis, mērķa aktīvu vērtība vai investīciju apmērs. Piemēram, kombinēto dotāciju atbalstu var palielināt investīcijām, kas vērstas uz mājsaimniecībām ar zemiem ienākumiem un mazaizsargātām mājsaimniecībām, vājākā snieguma ēkām, mikrouzņēmumiem un MVU, vai investīcijām, kas vērstas uz vājākā snieguma ēku pamatīgu energorenovāciju vai liela mēroga energoefektivitātes investīciju programmām, kas rada ievērojamu enerģijas ietaupījumu;

pastiprināt energoefektivitātes finanšu instrumentu apgrozības fondu būtību ar kombinēto dotāciju komponentu. Nodrošināt sākotnējā publiskā kapitāla iepludināšanu un dot iespēju finansēšanas iestādei atkārtoti investēt atmaksājamās summas turpmākos energoefektivitātes pasākumos ar zemām papildu izmaksām valsts budžetam vai bez tām, nodrošinot finansēšanas mehānismam ilgtermiņa perspektīvu;

atbalstīt īpašu energoefektivitātes finanšu instrumentu izstrādi, izmantojot sadarbību starp EPU tirgu, finanšu iestādēm un lieliem aktīvu īpašniekiem, piemēram, publiskām iestādēm, publiskiem uzņēmumiem, arī valsts mājokļu nodrošinātājiem, un lieliem nekustamā īpašuma uzņēmumiem;

pārskatīt esošo valsts finansēšanas satvaru un dot iespēju dotācijas, aizdevumus un publiskās garantijas no dažādām finansējuma plūsmām kombinēt vienā energoefektivitātes investīciju darbībā. Tas novērsīs pastāvošos šķēršļus finansējumam, piemēram, atšķirīgus noteikumus par attiecināmību un maksājumiem un ierobežotu iekšējo koordināciju, izvēršot energoefektivitātes finansēšanas atbalsta programmas;

maksimāli izmantot ES budžeta līdzekļus un programmas, lai plašā mērogā izvērstu finanšu instrumentus. Apsvērt iespēju šajā nolūkā izmantot Sociālo klimata fondu un valstu ieņēmumus no ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas (gan esošās *ETS1*, gan gaidāmās *ETS2*).

2.3. **4. ieteikums: izvērst projektu izstrādes palīdzības mehānismus un atbalstīt energoefektivitātes projektu "agregatoru" izstrādi**

Galvenais šķērslis privātā kapitāla investīciju piesaistei energoefektivitātē ir tas, ka investīciju plūsma bieži vien nav pievilcīga. Salīdzinoši nelielais investīciju apjoms energoefektivitātē un to sadrumstalotība padara tās sarežģītākas un mazāk pievilcīgas privātajiem investoriem salīdzinājumā ar citām investīcijām.

Lai piesaistītu papildu privātā kapitāla investīcijas, ir būtiski apmierināt investīciju pieprasījumu un uzlabot energoefektivitātes investīciju plūsmas kvalitāti. Dalībvalstīm būtu jāatbalsta i) tehniskā palīdzība tādu finanšu instrumentu izstrādei, kas agregē maza mēroga energoefektivitātes projektus un energorenovāciju, un ii) īpaša projektu izstrādes palīdzība, kura aktīvu īpašniekiem, vietējām iestādēm, publiskiem uzņēmumiem, komerciālajam nekustamajam īpašumam un uzņēmumiem palīdzētu izstrādāt liela mēroga investīciju projektus.

Tehniskās palīdzības atbalsta centralizācijai ir ievērojams potenciāls agregēt investīcijas energoefektivitātē un standartizēt konkrētu datu vākšanu par to energoefektivitāti un finansiālo sniegumu. Tas var padarīt energoefektivitātes projektus pievilcīgākus privātajiem investoriem un arī stimulēt refinansēšanu un vērtspapīrošanu sekundārajā tirgū.

Projektu izstrādes un tehniskās palīdzības mehānismu reputācijai ir būtiska nozīme privātā kapitāla piesaistīšanā, jo tā palīdz privātajiem investoriem justies pārliecinātākiem par energoefektivitātes investīciju kredītspēju. Šie mehānismi kopā ar konsultatīvajām vienas pieturas aģentūrām var darboties kā energoefektivitātes investīciju vēstnieki uz vietas, risinot zemā investīciju pieprasījuma pamatcēloņus. Tie var sadarboties ar publiskajām iestādēm un vietējiem uzņēmumiem, lai atbalstītu energoefektivitātes investīciju finansēšanu un dažādu finansējuma plūsmu apvienošanu konkrētās investīcijās. Pateicoties projektu sagatavošanā iesaistītā tehniskās palīdzības mehānisma nodrošinātajai uzticamībai un reputācijai, tie var arī palīdzēt privātajiem investoriem pārvarēt šķietamos investīciju riskus energoefektivitātes projektu līdzfinansēšanā. Valstu līmenī specializētām energoefektivitātes finansēšanas struktūrām, piemēram, valstu energoefektivitātes fondiem vai līdzīgām struktūrām, var būt svarīga nozīme investīciju projektu kredītreitinga paaugstināšanā, investoru uzticēšanās palielināšanā un pārrobežu un specializētu investoru piesaistīšanā.

Tehniskās palīdzības un projektu izstrādes palīdzības mehānismu būtiskā nozīme ir minēta arī EED pārstrādātās redakcijas 30. panta 2. punktā, kurā noteikts, ka Komisija palīdz dalībvalstīm izveidot projektu izstrādes palīdzības mehānismus, kas spēj uzlabot energoefektivitātes investīciju plūsmu un palielināt privāto investoru uzticēšanos energoefektivitātes investīcijām un to pievilcību. Komisija šādu atbalstu sniedz, izmantojot:

Eiropas vietējā enerģijas atbalsta (*ELENA*) mehānismu ([9]), ko Komisijas vārdā īsteno EIB un kas ietver atbalstu dalībvalstīm **tehniskās palīdzības mehānismu izveidē valsts un reģionālā līmenī, balstoties uz *ELENA* modeli**;

***LIFE* apakšprogrammu "Pāreja uz tīru enerģiju",** kas sniedz tehnisko palīdzību projektu izstrādē (*PDA*) publiskā un privātā sektora projektu izstrādātājiem, lai uzlabotu tehniskās, ekonomiskās un juridiskās speciālās zināšanas, kas vajadzīgas, lai sāktu ilgtspējīgas liela mēroga enerģētikas investīciju plūsmas;

"Kohēzija pārkārtošanās mērķiem" (*C4T*) ([10]) sniedz ekspertu atbalstu ES dalībvalstīm, reģioniem un vietējām pašvaldībām, palīdzot tām īstenot kohēzijas politikas investīcijas saskaņā ar rīcībpolitikas mērķi Nr. 2 (RPM Nr. 2), arī tās, kas vērstas uz energoefektivitāti. Atbalsta pakalpojumi ietver stratēģiju izstrādi, uzraudzības uzlabošanu, ieinteresēto personu iesaistīšanu, finansējuma iespēju apzināšanu, atbalstu uzaicinājumu sagatavošanai un spēju veidošanu;

platformu *FI-compass* ([11]), kas sniedz tehnisko atbalstu vadošajām iestādēm, palīdzot veikt priekšizpēti, *ex ante* novērtējumus, gadījumu izpēti un citus sagatavošanās darbus, kas vajadzīgi, lai izveidotu *FI*;

InvestEU* konsultāciju centru** ([12]) **un tādas iniciatīvas kā *JASPERS ([13]), kas sniedz tehnisko palīdzību (publiskiem un privātiem) projektu virzītājiem, palīdzot tiem izstrādāt rentablus renovācijas projektus.

Arī **vienas pieturas aģentūrām mājokļu renovācijai un MVU energoefektivitātei** var būt izšķiroša nozīme energoefektivitātes investīciju pieprasījuma palielināšanā. Tās sniedz tehniskas, administratīvas un finansiālas konsultācijas privātpersonām un uzņēmumiem, palīdzot tiem izstrādāt energoefektivitātes investīciju projektus, it sevišķi energorenovācijas projektus. Pārstrādātās EED 22. panta 6. punktā un pārstrādātās ĒEED 18. panta 1. punktā ir noteikts, ka dalībvalstīm ir jāizveido vienas pieturas aģentūras, lai ar energoefektivitātes un ēku renovācijas projektiem atbalstītu galapatērētājus un galalietotājus, jo īpaši mājsaimniecības, publiskās struktūras, MVU un mikrouzņēmumus. Lai šajā saistībā atbalstītu dalībvalstis, Komisija sniedz ieteikumu ar praktiskiem norādījumiem par vienas pieturas aģentūru izveidi un darbību ([14]).

Ņemot vērā iepriekš minēto, galvenās darbības, kas jāveic, lai veicinātu projektu izstrādes palīdzības izmantošanu investīciju plūsmas aktivizēšanai, ir šādas:

— **izveidot valsts tehniskās palīdzības un projektu izstrādes palīdzības mehānismus vai mobilizēt esošos mehānismus**, lai atbalstītu energoefektivitātes investīciju attīstību, uzlabotu investīciju plūsmu un palielinātu kapitāla tirgu uzticēšanos energoefektivitātei. Dalībvalstis var izveidot šādus mehānismus savos VEEF vai līdzīgās struktūrās, lai attīstītu liela mēroga energoefektivitātes investīcijas un finanšu instrumentus un/vai specializētus finanšu instrumentus, kuros agregēts liels skaits maza mēroga investīciju energoefektivitātē, piemēram, ēku energorenovācijā,

— **izmantot Komisijas ieteikumu ar praktiskiem norādījumiem par vienas pieturas aģentūru – mājokļu renovācijas, mikrouzņēmumu un MVU konsultāciju un palīdzības pakalpojumu – izveidi un darbību**, lai nodrošinātu pastāvīgu atbalstu un specializētu palīdzību iedzīvotājiem un uzņēmumiem energoefektivitātes projektu izstrādē un īstenošanā,

— **maksimalizēt ES līmeņa atbalsta izmantojumu, piemēram, izmantojot *ELENA* mehānismu** ([15]) **un *LIFE CET* apakšprogrammu**, lai izveidotu valsts tehniskās palīdzības mehānismus, atbalstītu projektu izstrādes palīdzību un izstrādātu energoefektivitātes finansēšanas shēmas, kas agregē vairākus maza mēroga projektus.

([9]) *ELENA* piešķir dotācijas energotaupības investīciju programmu sagatavošanai. Tas sedz līdz 90 % no sagatavošanas izmaksām. Dotāciju apmērs parasti ir 1–3 miljoni EUR, un to mērķis ir atbalstīt grupu, kas sagatavo investīcijas. Atbalsts ietver projektu vadību, priekšizpēti, tehniskos pētījumus/energoauditus, juridisko atbalstu projektu līmenī, konkursa procedūru sagatavošanu, agregēšanu, pieteikšanos dotācijām un finansējumam un jebkādus citus sagatavošanas pasākumus.

([10]) *Inforegio* – Pieteikšanās *C4T GROUNDWORK* – tehniskā palīdzība saistībā ar kohēzijas politikas investīcijām.

([11]) *fi-compass* | Dalīti pārvaldīti ES finanšu instrumenti.

([12]) *InvestEU* konsultāciju centrs – Sākumlapa.

([13]) *JASPERS* - Kopēja palīdzība projektu sagatavošanai Eiropas reģionos.

([14]) Komisijas Ieteikums ar praktiskiem norādījumiem par vienas pieturas aģentūru pakalpojumiem ēku energoefektivitātes un energosnieguma jomā C(2026) 1523.

([15]) Piemēram, *ELENA* projektus *GROWS* un BOS4*EE*. Sk. https://www.eib.org/files/elena/76-project-factsheet-green-revolution-of-wealth-in-salento-grows.pdf un https://www.eib.org/files/elena/135-project-factsheet-bos4ee.pdf.

2.4. **5. ieteikums: aktīvi piedalīties Eiropas Energoefektivitātes finansēšanas koalīcijā, lai veicinātu ciešāku un efektīvu sadarbību ar finanšu iestādēm**

Ierobežotā koordinācija visā energoefektivitātes finansēšanas vērtības ķēdē starp publiskajām iestādēm, finanšu iestādēm, energopakalpojumu uzņēmumiem un energoefektivitātes tehnoloģiju nodrošinātājiem ir galvenais šķērslis privāto investīciju mobilizēšanai energoefektivitātē. Pēdējos gados Komisija ir atbalstījusi dažādas iniciatīvas, lai novērstu šo koordinācijas nepietiekamību, arī izmantojot Ilgtspējīgas enerģijas investīciju forumu, pamatprogrammu "Apvārsnis 2020", kā arī *LIFE* apakšprogrammu "Pāreja uz tīru enerģiju", no kurām tika finansēti apaļā galda projekti ar valsts finansējumu.

Lai apvienotu šos centienus un nodrošinātu kopīgu sadarbības satvaru, Eiropas Komisija ir izveidojusi **Eiropas Energoefektivitātes finansēšanas koalīciju** ([16]). Koalīcijas mērķis ir veicināt labvēlīgu tirgus vidi, kas palielina investīcijas energoefektivitātē, mobilizē privāto finansējumu un iesaista finanšu iestādes. Tā saskaņo rīcību ar finanšu iestādēm un citiem tirgus dalībniekiem, lai efektīvi izmantotu ES un valstu budžeta līdzekļus, veicinot energoefektivitātes finanšu instrumentu īstenošanu un darbojoties kā privāto investīciju mobilizēšanas katalizators. Koalīcija pirmajā ģenerālajā asamblejā 2025. gada 20. maijā pieņēma darba programmu 2025. gadam ([17]).

Valstu centri, ko paredzēts izveidot dalībvalstīs, būs koalīcijas operacionālais atzars. Šo centru mērķus un darbības noteiks valstu iestādes. Mērķis ir radīt sinerģiju starp valstu finansēšanas praksi un energoefektivitātes un energopakalpojumu industriju, lai uzlabotu energoefektivitātes finansēšanas praksi un piesaistītu privātās investīcijas.

Pašlaik energoefektivitāte bieži vien netiek uzskatīta par atsevišķu prioritāti un tiek uztverta par daļu no plašākas ilgtspējīga finansējuma koncepcijas. Iespēja investēt daudzos potenciālos energotaupības projektos bieži vien netiek izmantota, jo trūkst pārredzamības finanšu iestādēs, korporatīvajā komunikācijā un pienācīgas rūpības procesos. Tiesiskais regulējums, piemēram, ES taksonomija, ir padarījis ilgtspēju par vienu no saviem mērķiem, taču finansēšanas un investīciju sektoru attur zemais pieprasījums, projektu sarežģītība un nepietiekama standartizācija energoefektivitātes jomā.

Koalīcijas mērķis ir stiprināt sadarbību ar finanšu iestādēm, lai investīcijas energoefektivitātē tiktu noteiktas par prioritāti. Sadarbībai vajadzētu būt vērstai uz regulatīvo un finansiālo šķēršļu novēršanu, lai palielinātu privātās investīcijas energoefektivitātē. Tai būtu arī jāmudina finanšu iestādes piedāvāt pielāgotus finanšu produktus, piemēram, hipotēkas energoefektivitātei un aizdevumus renovācijai, kas uzsver enerģijas ietaupījumu sniegtos ieguvumus.

Komercbankas var gūt labumu no nozīmīgākas lomas energoefektivitātes tirgū, nodrošinot piekļuvi plaši pieejamiem un nediskriminējošiem energoefektivitātes aizdevumu produktiem, kuros, novērtējot kredītrisku, tiek ņemts vērā enerģijas ietaupījuma potenciāls. Izmantojot attiecības ar privātajiem klientiem, bankas var paplašināt savus energoefektivitātes piedāvājumus. Dažas bankas jau ir izveidojušas kredītlīnijas energoefektivitātes jomā, bieži vien ar tādu iestāžu atbalstu kā EIB, ERAB vai valsts attīstību veicinošas bankas. Tomēr ir vajadzīga lielāka finanšu iestāžu iesaiste, lai mazinātu šķietamos riskus un samazinātu darījumu izmaksas. To var panākt, attīstot iekšējās speciālās zināšanas, radot īpašus produktus, kuros ņemti vērā enerģijas ietaupījuma ieguvumi, un standartizējot projektu novērtējumus un aizdevumu procesus, lai tie būtu piemērotāki energoefektivitātes tirgum.

Publiskās iestādes gan ES līmenī, gan vairākās dalībvalstīs nodrošina garantiju instrumentus, valsts atbalstītas kredītlīnijas un tehnisko palīdzību, lai palīdzētu komercbankām samazināt darījumu izmaksas, mazināt energoefektivitātes investīciju risku un atbalstīt mazāku projektu agregēšanu finansēšanai, izmantojot zaļās obligācijas.

Ņemot vērā iepriekš minēto, galvenās darbības, kas palīdzētu veicināt ciešu sadarbību starp valstu un finanšu iestādēm energoefektivitātes finansēšanas jomā, ir šādas:

aktīvi piedalīties Eiropas Energoefektivitātes finansēšanas koalīcijā un mudināt valstu centrus apzināt konkrētas darbības, kas veicina energoefektivitātes finansēšanas risinājumus un stratēģijas privāto investīciju atraisīšanai;

([16]) Eiropas Energoefektivitātes koalīcija tika izveidota ar Komisijas un dalībvalstu kopīgu deklarāciju 2023. gada decembrī. Koalīcijas pamatā ir 2013. gadā izveidotās Energoefektivitātes finanšu iestāžu grupas (EEFIG) rezultāti. Sīkāka informācija: https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-efficiency/financing/european-energy-efficiency-financing-coalition_lv.

([17]) Eiropas Energoefektivitātes koalīcija, darbības tvērums un pilnvaras, darba programma pirmajam darbības gadam. Informācija pieejama šādā tīmekļvietnē: https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-efficiency/financing/european-energy-efficiency-financing-coalition_lv.

kopdarboties, lai uzlabotu ES energoefektivitātes finansēšanas satvaru, arī i) uzlabojot ES un valstu programmas un finanšu instrumentus, lai labāk atbalstītu privāto investīciju palielināšanu, un ii) uzlabojot finanšu tiesisko regulējumu, lai mudinātu finanšu iestādes ieguldīt energoefektivitātē;

kredītriska novērtējumu ietvaros **izveidot partnerības, kas palīdzētu komercbankām labāk izmantot finansiālos līdzieguvumus no investīcijām energoefektivitātē**, piemēram, enerģijas izmaksu ietaupījumus un aktīvu vērtības pieaugumu. Tas ietver īpašas tehniskās palīdzības sniegšanu finanšu iestādēm, kas pārvalda publiski atbalstītus finanšu instrumentus energoefektivitātes jomā;

atbalstīt un mudināt finanšu iestādes piedāvāt klientiem draudzīgas finansēšanas iespējas energoefektivitātes projektiem, izmantojot pieejamo publiskā finansējuma atbalstu un nodrošinot plašu un nediskriminējošu piekļuvi energoefektivitātei paredzētu aizdevumu produktiem.

2.5. **6. ieteikums: pēc iespējas labāk izmantot fiskālos stimulus, lai mobilizētu privātās investīcijas energoefektivitātē**

Klimata un enerģētikas fiskālie instrumenti, piemēram, energotaupības pienākumi, oglekļa nodokļi un transportlīdzekļu nodokļi, ja tie ir rūpīgi izstrādāti, var atbalstīt valstu energoefektivitātes finansēšanas stratēģijas, veicināt paradumu maiņu un stimulēt enerģētikas pārkārtošanu un investīcijas energoefektivitātē.

Nodokļu sistēmai un fiskālajiem stimuliem var būt būtiska nozīme investīciju veicināšanā energoefektivitātē, nosakot fiskālos ieguvumus un sodus. Nodokļi un labvēlīgi nodokļu stimuli arvien vairāk tiek izmantoti, lai atbalstītu zaļo pārkārtošanos un enerģētikas pārkārtošanu, taču joprojām ir problemātiski panākt līdzsvaru starp to efektivitāti un plašāku politisko ietekmi. Kaitējoši fiskālie stimuli un nodokļu pasākumi var negatīvi ietekmēt investīcijas energoefektivitātē, piemēram, novedot pie fosilo kurināmo balstītu un energoneefektīvu tehnoloģiju iesīkstes, atturot no enerģijas patēriņa samazināšanas vai likvidējot energoefektivitātes uzlabojumu radītos ekonomiskos līdzieguvumus.

Izplatīti nodokļu stimuli energoefektivitātei ietver nodokļu atvieglojumus (ar nodokli apliekamo ienākumu samazināšana) vai nodokļu kredītus (nodokļu maksājumu samazināšana), ko piemēro privātpersonu ienākuma vai uzņēmumu ienākuma nodokļiem tad, ja tiek veiktas investīcijas energoefektivitātes uzlabošanā vai iegādātas energoefektīvas tehnoloģijas. Lai gan nodokļu atvieglojumi un nodokļu kredīti uzņēmumiem ir izdevīgi, privātpersonām, jo īpaši iedzīvotājiem ar zemiem ienākumiem, tie var būt mazāk pievilcīgi, jo viņu nodokļu saistības var būt pārāk zemas, lai no šādiem fiskālajiem stimuliem gūtu jūtamu labumu.

Ņemot vērā iepriekš minēto, galvenās darbības, lai pēc iespējas labāk izmantotu fiskālos stimulus nolūkā mobilizēt investīcijas energoefektivitātē, ir šādas:

— **palielināt fiskālo rīku izmantošanu enerģētikas pārkārtošanas un energoefektivitātes stimulēšanai**, izmantojot valstu budžeta un fiskālo atbildību, lai izveidotu labvēlīgu vidi investīcijām energoefektivitātē,

— **atcelt fiskālos pasākumus un subsīdijas, kas mazina stimulus investīcijām energoefektivitātes uzlabošanā**, piemēram, tādus, kuri noved pie fosilajā kurināmajā balstītu un energoneefektīvu tehnoloģiju iesīkstes vai ar kuriem ekonomiskus līdzieguvumus no energoefektivitātes uzlabojumiem apliek ar augstākām fiskālajām maksām,

— **ieviest pozitīvus fiskālos stimulus un nodokļu pasākumus, lai mobilizētu investīcijas energoefektivitātē**, jo īpaši, lai atbalstītu investīcijas energoefektivitātē korporatīvajā sektorā un ražošanas nozarē, piešķirot nodokļu atvieglojumus un nodokļu kredītus.

3. UZLABOT ENERGOEFEKTIVITĀTEI, INVESTĪCIJU RISKA MAZINĀŠANAI UN REFINANSĒŠANAS IESPĒJĀM PAREDZĒTA FINANSĒJUMA PIEDĀVĀJUMU

Lai mobilizētu privāto kapitālu investīcijām energoefektivitātē, ir ļoti svarīgi padarīt energoefektivitātei paredzētos privātā finansējuma piedāvājumus pievilcīgākus iedzīvotājiem un uzņēmumiem. Turklāt, lai padarītu privātā kapitāla investīcijas energoefektivitātē pievilcīgākas, ir svarīgi novērst pārmērīgu tirgus sadrumstalotību un investīciju projektu zemo standartizāciju, kā arī uzlabot investīciju plūsmu un portfeļu agregēšanu, lai palielinātu mērogojamības un atkārtotas izmantošanas iespējas. Dalībvalstu iestādēm var būt svarīga loma tirgus stimulēšanā, lai izstrādātu un izvērstu plašu privāto energoefektivitātes finansēšanas produktu un pakalpojumu klāstu, padarot investīcijas energoefektivitātē ekonomiski pievilcīgākas un mazāk apgrūtinošas iedzīvotājiem un uzņēmumiem. Izņemot pašu resursus/ietaupījumus, energoefektivitāti var finansēt ar privāto kapitālu, izmantojot kredītlīgumus – nodrošinātus vai nenodrošinātus aizdevumus – vai pakalpojumu līgumus un trešo personu finansējumu, jo īpaši energoefektivitātes pakalpojumus un energoaprīkojuma līzingu.

Lai maksimalizētu mobilizēto privāto finansējumu energoefektivitātes jomā, ir arī jāpalielina finanšu iestāžu un trešo personu investoru iespējas investēt kapitāla resursus energoefektivitātē un jādod iespēja iedzīvotājiem un uzņēmumiem izpildīt nepieciešamās prudenciālās prasības, lai piekļūtu privātajam finansējumam savu projektu finansēšanai. To var panākt, samazinot risku, kas saistīts ar investīcijām energoefektivitātē, palielinot iedzīvotāju un uzņēmumu aizņemšanās spēju un uzlabojot refinansēšanas nosacījumus tiem investoriem, kas investē energoefektivitātē. Turpmākā nodaļa attiecas uz pamatdokumentā izklāstīto 7.–12. ieteikumu.

3.1. **7. ieteikums: veicināt īpašu energoefektivitātei paredzētu aizdevumu produktu un privātā finansējuma izstrādi un ieviešanu, izmantojot kredītlīgumus**

Lai palielinātu energoefektivitātes investīcijās mobilizēto privāto kapitālu, ir būtiski, ka dalībvalstu iestādes palīdz finanšu iestādēm attīstīt tirgu un veicināt īpašu energoefektivitātei paredzētu aizdevumu produktu ieviešanu. Saskaņā ar pārstrādātās EED 30. panta 3. punktu **dalībvalstīm ir jāpieņem pasākumi, ar ko veicina energoefektivitātei veltītus aizdevumu produktus, piemēram, zaļās hipotēkas un zaļos aizdevumus, un jānodrošina, ka finanšu iestādes tos plaši un nediskriminējoši piedāvā un ka tie redzami un pieejami patērētājiem** ([18]).

Energoefektivitātei paredzētu aizdevumu produkti ir aizdevumi, kas sedz energoefektivitātes pasākumu sākotnējo investīciju izmaksas, palīdzot pārvarēt ierobežoto finanšu resursu šķērsli. Šie produkti ietver standarta aizdevumus energoefektivitātes pasākumiem, hipotēkas energoefektivitātei, zaļos patēriņa kredītus un aizdevumus renovācijai. Tos var apvienot ar publiskiem stimuliem līdzfinansēt investīcijas, samazināt procentu likmes un palielināt aizņēmēju kredītnovērtējumu.

Aizdevumus energoefektivitātei var sniegt, izmantojot 1) kredītlīnijas, ko piedāvā bankas vai citas finanšu iestādes energoefektivitātes pasākumu finansēšanai, un 2) īpašus fondus ar īpašām pilnvarām investēt energoefektivitātes pasākumos, bieži vien koncentrējoties uz konkrētām nozarēm, piemēram, ēkām vai rūpniecību. Eiropas Savienībā vairākas komercbankas piedāvā zaļos patēriņa kredītus un zaļās hipotēkas, un tām ir stratēģijas un mērķrādītāji atsevišķiem zaļo aizdevumu portfeļiem. Tomēr saskaņā ar Eiropas Banku iestādes sniegto informāciju zaļie aizdevumi pašlaik veido tikai nelielu daļu no kredītiestāžu kopējām bilancēm, vidēji 4,5 % no visiem aizdevumiem ([19]). Zaļo aizdevumu īpatsvars ir nedaudz lielāks mājsaimniecību portfeļos (11 %) un mazāks neprivātajā MVU un NFS ([20]) segmentā (aptuveni 2 %). Kredītiestādes izmanto vairākas iespējas, lai definētu zaļos aizdevumus, arī iekšējos standartus, ES taksonomiju, Aizdevumu tirgus asociācijas zaļo aizdevumu principus un marķējumu "Hipotēka energoefektivitātei", kas izstrādāta saskaņā ar iniciatīvu "Hipotēka energoefektivitātei" ([21]).

ES dalībvalstīm būtu jāapzina un **jāizmanto paraugprakse un pieredze, kas gūta** no energoefektivitātes finansēšanas shēmām, kuras vērstas uz ēkām, un tās jāizvērš. Veiksmīgākās programmas ES ([22]) ir balstītas uz esošajām hipotēku shēmām un kombinētas ar spēcīgiem nodokļu stimuliem vai dotācijām energoefektivitātes uzlabošanai. Šīs shēmas ir pieejamas ēku īpašniekiem, kuri jau plāno investēt, un nodrošina, ka viņu lēmumi par investīcijām ietver energoefektivitātes uzlabojumus.

Ņemot vērā iepriekš minēto, galvenās darbības, lai veicinātu to, ka tiek izmantoti aizdevumi energoefektivitātei, ir šādas:

— **atbalstīt finanšu iestādes energoefektivitātei paredzētu aizdevumu produktu izstrādē, palielinot tieši energoefektivitātei paredzētu privāto finansējumu.** To var panākt, izmantojot organizatoriskās struktūras, lai sniegtu papildu pakalpojumus, piemēram, konsultācijas un palīgpakalpojumus, lai atbalstītu prasības un iespējas, kas saistītas ar zaļajiem aizdevumiem energoefektivitātei ([23]). Turklāt būtu jāsniedz atbalsts finanšu iestādēm to aizdevumu produktu darbības jomas paplašināšanā, piemēram, izmantojot tādus riska mazināšanas instrumentus kā aizdevumu garantijas, projektu izstrādes atbalstu un izpratnes veidošanas / informācijas kampaņas,

([18]) Sīkāku informāciju par EED 30. panta 3. punkta prasībām sk. Komisijas Ieteikumā (2023. gada 12. decembris (C/2023/1553).
([19]) EBI ziņojums "Atsaucoties uz EK aicinājumu sniegt konsultācijas par zaļajiem aizdevumiem un hipotēkām" (*In response to the call for advice from the EC on Green loans and mortgages*) (2023. gada decembris). Sīkāku informāciju sk. EBI ziņojumā https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/2023-12/e7bcc22e-7fc2-4ca9-b50d-b6e922f99513/EBA%20report%20on%20green%20loans%20and%20mortgages_0.pdf.
([20]) Nefinanšu sabiedrības.
([21]) https://energyefficientmortgages.eu/, "Apvārsnis 2020" un *LIFE CET* finansētie projekti.
([22]) EEFIG (2021), *The evolution of financing practices for energy efficiency in buildings, SME's and in industry*.
([23]) Zaļo aizdevumu piemēri no Beļģijas, Igaunijas, Grieķijas un Vācijas ir atrodami EBI ziņojumā (2023. gada decembris).

— **izveidot jaunus publisko zaļo aizdevumu mehānismus vai stiprināt jau esošos.** Publiskie zaļie aizdevumi ir valsts iestāžu piedāvāti (vai to netieši sponsorēti) aizdevumi mājsaimniecībām, uzņēmumiem un īrniekiem energoefektivitātes pasākumu sākotnējo izmaksu segšanai. Tie parasti ir aizdevumi ar atvieglotiem nosacījumiem, t. i., tiem ir izdevīgas procentu likmes, kas ir zemākas vai vienādas ar nulli, vai atmaksāšanas periodi. Publiskos zaļos aizdevumus var piešķirt no valsts energoefektivitātes fondiem vai līdzīgām struktūrām, kas veicina kapitālieguldījumus energoefektivitātē,

— **nodrošināt patērētājiem draudzīgus finansēšanas un aizdevumu risinājumus energoefektivitātei, transponējot un papildinot pārstrādātās EED 30. panta noteikumus valsts tiesiskajā regulējumā.** Finanšu iestādēm būtu jānovērtē klientu intereses uzlabot savu aktīvu energoefektivitāti un/vai iegādāties energoefektīvu aprīkojumu, lai varētu tiem piedāvāt īpašus energoefektivitātei paredzētus aizdevumu produktus, kas atbilst viņu interesēm. Finanšu iestādes tiek mudinātas sniegt saviem klientiem informāciju par energoefektīviem produktiem un daudzajiem ieguvumiem no energorenovācijas, kā arī informāciju par paredzamo enerģijas rēķinu samazinājumu,

— **dot iespēju kopīpašnieku apvienībām kopīgi ņemt aizdevumus, lai finansētu investīcijas energoefektivitātē, un vienkāršot kopīpašumā esošu daudzdzīvokļu ēku pārvaldības praksi**, lai veicinātu investīcijas energoefektivitātē. To var panākt, piemēram, i) atceļot vienprātības noteikumu attiecībā uz aizdevumu ņemšanu energorenovācijai vai ii) sadarbojoties ar nekustamā īpašuma apsaimniekošanas uzņēmumiem, kas informētu kopīpašniekus par energoefektivitātes uzlabojumiem un energosnieguma līgumiem ([24]),

— **sniegt tehnisko palīdzību un konsultācijas finanšu iestādēm**, lai tās attīstītu iekšējās projektu izstrādes struktūrvienības, izveidotu vienas pieturas aģentūras atbalstu klientiem, piedāvātu energoauditu klientiem (MVU, dzīvojamām ēkām), uzlabotu aizdevēju spēju attīstīt energoefektivitātes produktu pārdošanas spēku.

3.2. 8. ieteikums: nodrošināt nepieciešamo tiesisko regulējumu un atbalstīt inovatīvas finansēšanas shēmas, piemēram, nodokļos un rēķinos balstītu finansēšanu

Uz īpašumu balstītas finansēšanas shēmas, piemēram, nodokļos un rēķinos balstīta finansēšana, sniedz daudzas priekšrocības, atvieglojot investīcijas energoefektivitātē un piesaistot privāto kapitālu. To priekšrocība ir divējāda: tās izmanto alternatīvus atmaksas kanālus, piemēram, rēķinus par enerģiju un īpašuma nodokļus, lai samazinātu darījumu izmaksas, kas saistītas ar aizdevumiem energoefektivitātes uzlabošanai; un tie nošķir finansējumu no īpašumtiesībām, risinot ilgtermiņa investīciju atdeves problēmu.

Šī pieeja var palīdzēt pārvarēt ierobežoto finanšu resursu šķērsli, jo īpaši mājsaimniecībām un MVU ar zemiem ienākumiem, risinot problēmas, kas saistītas ar ierobežotu īstermiņa finansiālo atdevi un ilgāku energoefektivitātes uzlabojumu atmaksāšanās laiku. Lai gan ES dalībvalstīs ir izstrādātas dažas nodokļos un rēķinos balstītas finansēšanas izmēģinājuma shēmas, bieži vien trūkst vajadzīgā tiesiskā regulējuma. **Pārstrādātās EED 30. panta 3. punktā ir noteikts, ka dalībvalstīm ir jāpieņem pasākumi, kas atvieglotu nodokļos un rēķinos balstītas finansēšanas shēmu** ([25]) **ieviešanu valsts satvaros.**

Rēķinos balstītas finansēšanas shēmas var piedāvāt pievilcīgus nosacījumus, piemēram, zemas procentu likmes un ilgus termiņus, un ir plaši pieejamas, ja tiek ieviesta stingra riska analīze un riska mazināšanas pasākumi ([26]). Lai nodrošinātu un īstenotu šīs shēmas, valstu iestādes var izmantot rēķinos balstītu shēmu ieviešanas ceļvedi, kas izstrādāts *RenOnBill* projektā ([27]).

([24]) Sk., piem., *Syndicat National des Propriétaires et copropriétaires* (Valsts īpašnieku un kopīpašnieku apvienība) un *Engie Electrabel "La copropriété, ses travaux et leur financement"*.

([25]) Rēķinos balstīta finansēšana ir metode, ar ko ēku renovāciju energoefektivitātes uzlabošanas vajadzībām finansē, kā atmaksāšanas līdzekli izmantojot rēķinu par komunālajiem pakalpojumiem. Rēķinos balstītās shēmas izmanto komunālo pakalpojumu uzņēmumu esošās maksājumu sistēmas, lai samazinātu darījumu izmaksas un iespējamo aizdevuma saistību nepildīšanas risku.

([26]) Rēķinos balstītu finansēšanas shēmu struktūras ir izklāstītas Komisijas Ieteikumā (2023. gada 12. decembris) (C/2023/1553).

([27]) Eiropas rēķinos balstītas ēku renovācijas ceļvedis (2022), *RenOnBill H2020 Project*. *RenOnBill* projekts (2019–2022) apvienoja konsultāciju uzņēmumus, enerģētikas komunālo pakalpojumu uzņēmumus un finanšu iestādes, lai pārbaudītu rēķinos balstītas finansēšanas shēmas Vācijā, Itālijā, Spānijā un Lietuvā ar mērķi paplašināt to pieņemšanu visā Eiropā. Plašāka informācija par *RenOnBill* ceļvedi: https://renonbill.eu/knowledge-sharing/european-on-bill-building-renovation-roadmap?briefings=on&brochures=on&factsheets=on&infographics=on&language=any&reports=on&scientificpapers=on&tools=on&page=1.

Ņemot vērā iepriekš minēto, galvenās darbības saistībā ar rēķinos balstītu finansēšanu ir šādas:

— **novērtēt, vai valsts satvars ļauj izstrādāt rēķinos balstītas shēmas**. Galvenie elementi, kas jāņem vērā, ir šādi: piemērots tiesiskais regulējums, kas ļauj komunālo pakalpojumu uzņēmumiem darboties kā aizdevējiem; pareiza un vērienīga ES noteikumu īstenošana attiecībā uz atsevišķu vienību enerģijas patēriņa individuālu uzskaiti un precizitāti; noteikumi, kas aizsargā investorus no aizdevuma atmaksas saistību neizpildes, vienlaikus saglabājot patērētāju aizsardzību; iespēja komunālo pakalpojumu uzņēmumiem un finanšu iestādēm izmantot rēķinu maksājumu ierakstus, lai novērtētu galalietotāju riska profilu; tiesību akti, kas reglamentē īpašnieka un īrnieka attiecības un kas atbalsta investīciju izmaksu un aizdevumu atmaksas taisnīgu sadali,

— **piešķirt enerģētikas komunālo pakalpojumu uzņēmumiem tiesības nodrošināt finansējumu energoefektivitātei**. Attiecībā uz komunālo pakalpojumu uzņēmumu finansētām shēmām ES dalībvalstīm, iespējams, būs jāgroza kreditoru tiesību akti, lai apstiprinātu, ka komunālo pakalpojumu sniedzējiem ir juridiskas tiesības piešķirt kredītu renovācijai. Rēķinos balstītiem finansēšanas risinājumiem ir vajadzīgs komunālo pakalpojumu uzņēmums, kas nodrošina kapitālu energoefektivitātes darbu finansēšanai, savukārt patērētājs to atmaksā, regulāri maksājot rēķinus par esošajiem komunālajiem pakalpojumiem,

— **nodrošināt pietiekamu naudas plūsmu īstenotājās struktūrās (piem., komunālo pakalpojumu uzņēmumos, EPU), lai sasniegtu mērogu, un/vai izveidot valsts vai vietējos garantiju un atbalsta fondus.** Piemēram, valsts energoefektivitātes fonds varētu iegādāties debitoru parādus no rēķinos balstītas finansēšanas shēmas un nodrošināt riska mazināšanu, lai sniegtu finansiālu atbalstu izmēģinājuma shēmām (piem., izmantojot aizdevumu garantijas). **Valsts garantiju fondi un kredītlīnijas**, kas var veicināt to, ka komunālo pakalpojumu uzņēmumi un finanšu iestādes īsteno rēķinos balstītas finansēšanas shēmas. Šādas garantijas varētu aktivizēt, ja mājokļa īpašnieks nepilda aizdevuma saistības, tādējādi samazinot aizdevēju investīciju risku. Kā daļu no publiskā finansējuma energoefektivitātei varētu izmantot īpašas rēķinos balstītas finansēšanas atbalsta kredītlīnijas, piemēram, valstu energoefektivitātes fondus. Publiskā budžeta atbalsts rēķinos balstītu finansēšanas shēmu ieviešanai varētu izpausties kā galalietotāju procentu likmju atmaksas daļēja vai pilnīga segšana no viņu rēķiniem par elektroenerģiju, kas ļautu viņiem pilnībā izmantot enerģijas ietaupījuma sniegtos monetāros ieguvumus. Vai arī tas var izpausties kā līdzfinansējums, lai samazinātu kopējās investīciju izmaksas konkrētos problemātiskos projektos (pamatīga renovācija, vājākā snieguma ēkas, mazaizsargātas mājsaimniecības).

Nodokļos balstītas finansēšanas shēmas nodrošina mājsaimniecībām vai uzņēmumiem iespēju saņemt aizdevumu, lai segtu dzīvojamo vai komerciālo ēku renovācijas, energoefektīvu ierīču vai iekārtu iegādes vai citu energoapgādes procesu uzlabošanas izmaksas, un kā **atmaksāšanas līdzekli** izmanto īpašus nodokļus un/vai citas ar īpašumu saistītas maksas. Nodokļos balstītas finansēšanas shēmas ietver mehānismus, kas ļauj nodot parādu no iepriekšējiem īpašniekiem nākamajiem īpašniekiem bez nepieciešamības to obligāti likvidēt. Ar to tiek izveidots vienkāršs parādu nodošanas mehānisms, lai novērstu to, ka nekustamā īpašuma īpašniekiem nav stimula investēt energoefektivitātes pasākumos ar ilgu atmaksāšanās periodu. Nodokļos balstītas finansēšanas shēmas dod iespēju nekustamā īpašuma īpašniekiem ieviest uzlabojumus bez lieliem avansa maksājumiem skaidrā naudā (dažos gadījumos avansa finansējums ir 100 %) un tā vietā atmaksāt izmaksas 10 vai 20 gados, izmantojot īpašuma nodokļus vai citas fiskālās maksas, kas saistītas ar ēkām. Tās var nodrošināt vai nu no publiskiem līdzekļiem, piemēram, pašvaldības līdzekļiem, vai no privātiem līdzekļiem.

Nodokļos balstītu finansēšanas shēmu piemēri ir projekts *EuroPACE* Spānijā ([28]) un projekts *FITHOME* ([29]), kas paplašināja *EuroPACE* pieeju Nīderlandē sadarbībā ar vietējām iestādēm un finanšu iestādēm.

Ņemot vērā iepriekš minēto, galvenās darbības saistībā ar nodokļos balstītu finansēšanu ir šādas:

— **novērtēt, vai valsts regulējums ļauj izstrādāt nodokļos balstītas shēmas.** Tas nozīmē, ka ir jāveic nodokļu sistēmu analīze un jānosaka, vai ir vajadzīgas regulējuma reformas attiecībā uz īpašuma nodokļiem un citām saistītām maksām par ēkām, lai nodokļu balstītas finansēšanas shēmas varētu darboties. Tas paredz arī nodrošināt, ka vietējās publiskās iestādes var iekasēt atmaksas un pārskaitīt tās privātiem investoriem, tās nekonsolidējot vietējā pašvaldības budžetā. Īpašuma nodokļi vai līdzīgas fiskālās maksas par ēkām ir priekšnoteikums, lai īstenotu nodokļos balstītu finansēšanu,

([28]) Programmas "Apvārsnis 2020" projekts *EuroPACE*, https://cordis.europa.eu/article/id/422271-a-home-based-financing-model-to-boost-investments-in-sustainable-renovation.

([29]) *FITHOME* izstrādāja nodokļos balstītu finansēšanas programmu, kas vērsta uz investīcijām dzīvojamo ēku energoefektivitātē Nīderlandē. Iniciatīvu vada Nīderlandes uzņēmums *De Woonpas* sadarbībā ar Nīderlandes pašvaldībām. Nodokļos balstītu finansēšanas programmu galvenokārt īsteno divas īpašam nolūkam dibinātas sabiedrības: *SVGVR* (nodibinājums *Verzamelgelden*) un *SWGVR* (nodibinājums *Waarborg*). *BNG Bank* (Nīderlandes Pašvaldību banka) aizdod naudu *SVGVR*, kas pašvaldības vārdā sedz darbu izmaksas. Pēc tam 30 gadus mājokļu īpašniekiem tiek piemērots "uzlabošanas nodoklis" – ikmēneša nodoklis par īpašuma vērtības pieaugumu, ko aprēķina tā, lai nodrošinātu, ka mājokļu īpašnieki var atļauties atmaksāt parādu. *SVGVR* saņem nodokļu maksājumus, bet *SWGVR* darbojas kā garantija, piemērojot nelielu procentuālo daļu ikmēneša nodoklim, lai segtu pašvaldību finanšu riskus gadījumos, kad mājokļu īpašniekiem rodas problēmas ar atmaksu. Šis process ir sasaistīts ar Nīderlandes kadastrālo sistēmu *Kadaster*, ar kuras palīdzību uzrauga uzlabošanas nodokļa iekasēšanu. Sīkāka informācija: programmas "Apvārsnis 2020" projekts *FITHOME*, https://cordis.europa.eu/project/id/892214.

— **ieviest procedūras, lai nodrošinātu atmaksas, izmantojot ar īpašumu saistītus nodokļus un nododot parādu kopā ar īpašumtiesībām.** Lai īstenotu nodokļos balstītas finansēšanas shēmas, ir vajadzīgas efektīvas izpildes panākšanas procedūras gadījumos, kad nodokļi netiek samaksāti vai ir iesniegti iepriekšēji pieprasījumi atmaksāt citus parādus pirms nodokļos balstītas finansēšanas. Pašvaldībām ir būtiska loma atmaksu pārskaitīšanā no mājsaimniecībām investoriem, un tām vajadzētu būt iespējai šīs darbības nekonsolidēt pašvaldības budžetā,

— **iesaistīt vajadzīgās ieinteresētās personas, pamatojoties uz veiksmīgo Eiropas projektu pieredzi.** Nodokļu finansēšanā ir iesaistītas daudzas ieinteresētās personas, arī valsts un vietējās pašvaldības, finanšu iestādes, uzstādītāji un mājokļu īpašnieki. Nodokļos balstīta energorenovācijas finansēšanu var nodrošināt, izmantojot finanšu iestāžu aizdevumus, uzlabojot energoefektivitāti ar konkrētu darbuzņēmēju starpniecību un atgūstot izmaksas ar īpašuma nodokļiem vai citiem fiskāliem maksājumiem.

3.3. **9. ieteikums: novērst šķēršļus un palielināt energoefektivitātes finansēšanu, izmantojot pakalpojumu līgumus, un veicināt energopakalpojumu tirgu**

Energopakalpojumu tirgus, jo īpaši izmantojot energosnieguma līgumu, ir svarīga ekosistēma, lai piesaistītu privāto finansējumu energoefektivitātei un veicinātu energoefektivitātes ekonomisko pamatojumu. Energopakalpojumu uzņēmumu (EPU) tirgus pamatā ir pakalpojumu un nomas līgumi, ar kuriem finansē investīcijas energoefektivitātē, ļaujot investīciju izmaksas pārvirzīt no kapitālizdevumiem uz pamatdarbības izdevumiem un par prioritāti nosakot nemainīgi augstu energoefektivitātes rādītāju nodrošināšanu laika gaitā.

Lai veicinātu energosnieguma līgumu un energopakalpojumu uzņēmumu tirgus izaugsmi, ir svarīgi ieviest vērienīgas energoefektivitātes programmas, kas var standartizēt un agregēt investīciju plūsmas, jo īpaši attiecībā uz publiskām un komerciālām ēkām un MVU. Rūpniecības un MVU nozarēs EPU ([30]) var īstenot sarežģītus enerģētikas projektus, nodrošinot speciālas tehniskās zināšanas un finansējumu jomās, kas nav attiecīgās nozares pamatdarbība (piem., atlikumsiltuma atgūšana un atkalizmantošana).

Energosnieguma līgumus (ESL) izmanto, ja darījuma partneris (piem., EPU) apņemas uzstādīt nepieciešamo aprīkojumu un garantē konkrētu energotaupības sniegumu. ESL nosaka sākotnējos noteikumus un kārtējo maksājumu sadalījumu, un paredzams, ka tie būs mazāki par finanšu ietaupījumiem, kas panākti ar projekta nodrošināto enerģijas ietaupījumu. ESL piedāvā vienu kompleksu līgumu klientam, kuram visā līguma darbības laikā ir tikai viens darījuma partneris. ESL nodrošinātāji arī pārvalda snieguma riskus un garantē ietaupījumu. Tomēr ESL ietver lielākas darījumu izmaksas, augstas kapitāla prasības, lai nodrošinātu darbību nepārtrauktību, jo EPU tiek refinansēti ar nelielas vērtības ilgtermiņa maksājumiem, kā arī tie neparedz standartizētas sistēmas un veidnes ietaupījuma uzraudzībai un verifikācijai. Tā kā nav īpašu garantiju shēmu vai cita veida publiskā budžeta atbalsta, šīs problēmas bieži vien tiek risinātas ar izmaksoptimāliem energoefektivitātes pasākumiem, kas vērsti uz īsu atmaksāšanās laiku, jo ESL sniedzēji nevēlas uzņemties ilgtermiņa risku.

ESL ir īpaši piemēroti energoefektivitātes uzlabošanai publiskajā sektorā, kur pakalpojumu sniedzēju visaptverošās speciālās zināšanas un garantētais sniegums nodrošina investīciju efektivitāti. Tehniskais risks, ka tiks panākts enerģijas ietaupījums, visā līguma darbības laikā gulstas uz pakalpojumu sniedzēju. Trešo personu finansējums kopā ar sākotnējām investīciju izmaksām, kas atmaksātas no enerģijas izmaksu ietaupījuma, ļauj turpināt projektus pat tad, ja publiskie līdzekļi nav pietiekami, un iespēja izmantot ESL ārpusbilances uzskaiti ļauj saglabāt līdzsvaru publiskajos kontos. Publiskā iepirkuma veicējiem, iepērkot pakalpojumu līgumus ar būtisku enerģētisko saturu (piem., siltumapgādi), ir ieteicams novērtēt iespēju noslēgt ilgtermiņa energosnieguma līgumus, kas nodrošina ilgtermiņa enerģijas ietaupījumu. Lai atvieglotu ESL izmantošanu publiskā un privātā sektora investīciju piesaistīšanai un novērstu administratīvos šķēršļus, dalībvalstīm būtu jānodrošina standarta līgumu paraugi, kuriem publiskajā sektorā būs jāatbilst *Eurostat* norādījumiem par ESL ārpusbilances uzskaiti publiskajā grāmatvedībā.

Privātos resursus energoefektivitātes uzlabošanai var nodrošināt no EPU pašu resursiem vai ar **trešo personu finansējumu**, iesaistot kredītiestādes vai citus privātos investorus, bieži vien aizņēmuma finansējuma veidā. Pirmajā variantā EPU aizņemas projekta īstenošanai nepieciešamos finanšu resursus. Otrajā variantā enerģijas izmantotājs / klients ņem aizdevumu no finanšu iestādes, ko atbalsta EPU enerģijas ietaupījuma garantijas līgums. Enerģijas ietaupījuma garantija samazina bankas risku, pierādot, ka projekts radīs pozitīvu naudas plūsmu, t. i., ka panāktais ietaupījums noteikti segs parāda atmaksu, pozitīvi ietekmējot apstiprinātās procentu likmes.

([30]) Eiropas Komisija, *JRC* (2017), *Energy Service Companies in the EU*. Šajā dokumentā sniegts pārskats par EPU veidiem un piemēri ES dalībvalstīs.

Lai gan ESL un EPU jau pastāv un darbojas komerciālo un publisko ēku sektorā, rūpniecībā, jo īpaši MVU un to ražošanas procesos, kā arī privāto dzīvojamo ēku renovācijas sektorā ir izaugsmes potenciāls. Lai palīdzētu EPU iekļūt šajos tirgos, ir būtiski samazināt riskus un nenoteiktību attiecībā uz klientu spēju atmaksāt sākotnējo finansējumu un pasargāt EPU no klientu saistību neizpildes, kam var varētu izmantot publisko garantiju līdzekļus, kas īpaši piešķirti ESL un EPU finansējumam. Vienlaikus esošie šķēršļi EPU tirgus un privātā finansējuma palielināšanai ir saistīti ne tikai ar potenciālo patērētāju riska profilu, bet arī ar EPU pašu kapitāla likviditāti un spēju palielināt savu riska uzņemšanās spēju un tādējādi parakstīt jaunas operācijas. Šo iemeslu dēļ galvenais veids, kā paplašināt EPU darbības, ir refinansēšanas mehānismi, piemēram, faktoringa fondi un īpaši energoefektivitātes finanšu instrumenti, kas iegādājas EPU debitoru parādus sekundārā tirgus vērtspapīrošanai.

Projekts *FinEERGo-Dom* ([31]) ir pārliecinošs piemērs tam, kā var izmantot energosnieguma līgumus un EPU darbības.

Ņemot vērā iepriekš minēto, galvenās darbības energoefektivitātes pakalpojumu un EPU finansējuma tirgus paplašināšanai ir šādas:

— **izmantot ES un valstu publiskā budžeta atbalstu, lai attīstītu EPU tirgu, atvieglojot EPU un īpašam nolūkam dibinātu sabiedrību finansēšanu energoefektivitātes jomā**. Izmantot garantiju fondus ESL, EPU refinansēšanas mehānismiem un faktoringa shēmām ar mērķi atbalstīt EPU spēju uzņemties risku, mazināt to esošo operāciju risku un palielināt finansēšanas potenciālu un izplatību tirgū,

— **veicināt EPU un jaunu līgumu veidu, piemēram, "enerģija kā pakalpojums" un "energosnieguma līguma", kā valsts energoefektivitātes politikas pīlāra nozīmi.** Šiem uzņēmējdarbības modeļiem ir ievērojams potenciāls risināt energoefektivitātes pasākumu un tīru elektrifikācijas tehnoloģiju sākotnējo investīciju izmaksu problēmu,

— **veicināt tiesiskā regulējuma un publisko iepirkumu atjaunināšanu, lai skaidri atzītu un atvieglotu EPU finansēšanu un ESL.** Atzīt "enerģiju kā pakalpojumu" un ESL par galveno uzņēmējdarbības modeli privātā tirgus līdzdalības piesaistīšanai nolūkā pārvērst enerģijas ietaupījumu naudā kā tirgojamu preci,

— **attīstīt partnerības starp tehnoloģiju nodrošinātājiem, enerģijas sadales uzņēmumiem, energopakalpojumu uzņēmumiem un finanšu iestādēm**, lai veicinātu ilgtspējīgus un efektīvus enerģētikas risinājumus, pieprasījum-reakcijas mehānismus un energosistēmas elastību. Šī sadarbība var radīt visaptverošus piedāvājumus, kas integrē energoefektīvas tehnoloģijas, piemēram, siltumsūkņus, ar sadales tīkliem un pakalpojumiem,

— **atbalstīt tādas progresīvas uzskaites infrastruktūras**, arī viedo tīklu un energotīklu, izvēršanu, kas var automātiski uzraudzīt enerģijas plūsmas un pielāgoties izmaiņām enerģijas piedāvājumā un pieprasījumā. Viedo skaitītāju sasaistīšana ar viedajiem tīkliem var patērētājiem un piegādātājiem sniegt reāllaika informāciju par enerģijas patēriņu.

3.4. **10. ieteikums: izvērst publiskās garantijas un citus riska mazināšanas rīkus, lai palielinātu piekļuvi privātajam energoefektivitātes finansējumam**

Tādos tirgus segmentos kā zemu ienākumu mājsaimniecības un MVU energoefektivitātes investīciju attīstību bieži kavē augsts risks un apgrūtināta piekļuve finansējumam. Tomēr privātais finansējums, ko atbalsta ar valsts garantijām vai aizdevumiem, var būt efektīvs kanāls, ko izmantot, lai pievērstos šiem segmentiem. Riska mazināšanas instrumenti un rīki, piemēram, valsts garantijas, dotāciju un subsīdiju ilgtspējīga izmantošana un standartizācija, var samazināt saistību neizpildes risku un uzlabot uzticēšanos investīcijām energoefektivitātē.

([31]) Projekts *FinEERGo-Dom* pielāgoja un īstenoja Latvijas ēku energoefektivitātes fonda (LABEEF) inovatīvo modeli Polijā, Austrijā, Rumānijā, Slovākijā un Bulgārijā. Projekts veicināja visaptverošu un pamatīgu renovāciju ēku sektorā, izmantojot energosnieguma līgumu modeli, kas garantēja ietaupījumu un izmantoja EPU spējas. Inovatīvais finansēšanas modelis ietvēra ESL pieejas pieņemšanu, kas novērsa vajadzību ēku īpašniekiem investēt sākotnējo kapitālu, padarot renovācijas projektus finansiāli dzīvotspējīgus un uzlabojot energopakalpojumu uzņēmumu likviditāti. Sīkāka informācija: https://fineergodom.eu.

Publiskās garantijas var veicināt investīcijas energoefektivitātē, mazinot projektu risku aizdevējiem un investoriem. Tās var palielināt mājokļu īpašnieku un uzņēmumu kredītspēju, papildināt valstu programmas un atvieglot piekļuvi privātam līdzfinansējumam. Publiskās garantijas var arī daļēji vai pilnībā segt investīciju izmaksas gadījumos, kad gaidāmais enerģijas ietaupījums netiek nodrošināts, rodas īstenošanas problēmas vai aizņēmēji nepilda saistības. Turklāt tās var atbalstīt aizdevumus energoefektivitātei ar zemām vai nulles procentu likmēm, kā arī mazāku projektu agregēšanu un standartizāciju, atvieglojot refinansēšanu, vērtspapīrošanu un dalību sekundārajā tirgū. Turklāt tās var atbalstīt inovatīvu energoefektivitātes finansēšanas shēmu ieviešanu, kas var vieglāk piesaistīt privāto kapitālu, izmantojot tādus līdzekļus kā EPU līdzdalība, nodokļos un rēķinos bāzēta finansēšana. Inovatīviem finansēšanas risinājumiem bieži vien ir vajadzīgas publiskas garantijas, lai ne tikai samazinātu investīciju riskus, bet arī palielinātu privātpersonu un privāto uzņēmumu uzticēšanos inovatīvākām pieejām energoefektivitātes atbalstam.

Galvenie riska mazināšanas instrumenti ir arī tādi darījumus veicinoši faktori kā **tehniskās palīdzības atbalsts** un **citi energoefektivitātes projektu agregatori**. Atbalstot energoefektivitātes projektu plūsmu izstrādi ar standartizētu novērtējumu, praksi un procedūrām, tehniskās palīdzības mehānismi un projektu agregatori rada tirgus praksi un veicina privāto investoru uzticēšanos. Riska mazināšanas rīki un darījumus veicinošie faktori tiek uzskatīti par īpaši svarīgiem jaunajos tirgos, ņemot vērā augstos apzinātos riskus, nepietiekamu informētību finanšu iestādēs un nepietiekamas attīstības spējas energoefektivitātes nozarē. Turklāt vēl viens spēcīgs riska mazināšanas rīks, kas nodrošina ilgtermiņa perspektīvu un vairo privāto un institucionālo investoru uzticēšanos, ir skaidrs tirgus signāls no valstu valdībām par to, ka prioritāte jāpiešķir investīcijām energoefektivitātē.

Ņemot vērā iepriekš minēto, galvenās darbības riska mazināšanas instrumentu un valsts garantiju shēmu izstrādes atbalstam energoefektivitātes jomā ir šādas:

— **izveidot ilgtermiņa valsts garantiju mehānismus energoefektivitātes aizdevumiem un pakalpojumiem**. Šādi mehānismi būtu jāizvērš kā īpašas kredītlīnijas un fondi valsts organizācijā, kas ir atbildīga par kapitālieguldījumiem, arī valsts attīstību veicinošās bankās un valsts energoefektivitātes fondos, ja tādi ir. Valsts garantijas var izvērst kā papildinājumu valsts programmām un valsts stimuliem energoefektivitātei, lai palielinātu piekļuvi privātajam kapitālam vai veicinātu komercbanku aizdevumus,

— **apzināt katrai valstij raksturīgos riskus un tirgus dalībnieku**, piemēram, zemu ienākumu mājsaimniecību un MVU, grūtības piekļūt finansējumam. Energoefektivitātes rīcībpolitikai, kas īpaši vērsta, piemēram, uz mājsaimniecībām ar zemiem ienākumiem, ir pozitīva sociālā ietekme, un tā var sniegt vairākus ieguvumus. Tie ietver energoauditus, kas kombinēti ar finanšu instrumentiem, kuri sastāv no aizdevumiem un dotācijām ēku renovācijai, vai īpašas izpratnes veicināšanas kampaņas, kuru mērķis ir uzlabot izpratni par energoefektivitātes iespējām, izmaksām un ieguvumiem,

— **izmantot valsts garantijas, lai atbalstītu inovatīvu energoefektivitātes finansēšanas shēmu izstrādi, arī finansēšanas iespējas, izmantojot energoefektivitāti kā pakalpojumu.** Energosnieguma garantijas var, piemēram, piesaistīt vairāk EPU, palielināt to tirgus mērogojamību, dot tiem iespēju pievērsties jauniem tirgiem un atbalstīt energopakalpojumu tirgus aktivizēšanu dzīvojamo ēku sektorā.

3.5. **11. ieteikums: veicināt refinansēšanas iespējas un sekmēt energoefektivitātes sekundārā tirgus attīstību**

Energoefektivitātes sekundārā tirgus attīstības veicināšana, piemēram, izmantojot zaļās obligācijas ([32]), var palielināt energoefektivitātes projektu skaitu un ievērojami uzlabot kapitāla pieejamību privātajiem investoriem energoefektivitātes jomā. Zaļās obligācijas tiek emitētas galvenokārt enerģijas aktīviem, arī energoefektivitātei. Energoefektivitātes sektors aptver jaunas un pārjaunotas ēkas, enerģijas uzkrāšanu, centralizēto siltumapgādi, viedos tīklus, ierīces un produktus. Zaļo obligāciju emisija nodrošina padziļinātu un plašu investoru finansējuma kopumu, tai ir liels sviras efekts, tai nav vajadzīgs publiskais finansējums un tā ir spēcīgs signāls tirgum. Tas var piesaistīt jaunus investorus un uzsvērt nepieciešamību pievērst lielāku uzmanību energoefektivitātes robežvērtībām un ēku pamatīgas renovācijas portfeļiem.

([32]) Zaļās obligācijas ir aizdevuma veids, ko emitējušas publiskas vai privātas iestādes, lai sevi finansētu, un tās apņemas izmantot iegūtos līdzekļus vides projektam vai projektam, kas saistīts ar klimata pārmaiņu ietekmes mazināšanu. Sk. piemērus *EEFIG* 2022. gada ziņojumā par ēku, MVU un rūpniecības energoefektivitātes finansēšanas prakses attīstību, pieejams: https://op.europa.eu/publication-detail/-/publication/a3032517-c761-11ec-b6f4-01aa75ed71a1.

Regula par brīvprātīgu Eiropas zaļo obligāciju standartu (*EUGBS*) tika pieņemta 2023. gada 22. novembrī ([33]). Lai emitētu zaļās obligācijas saskaņā ar jauno standartu, ir jānodrošina pilnīga atbilstība ES taksonomijas kritērijiem attiecībā uz aktīviem, ko finansē ar zaļo obligāciju.

Energoefektivitātes sekundārā tirgus attīstība bieži vien ir saistīta ar projektu agregatoru, energoefektivitātes refinansēšanas un forfeitinga mehānismu ieviešanu. Energoefektivitātes refinansēšana paredz, ka tiesības uz enerģijas (izmaksu) ietaupījumu nodevumiem un/vai paredzamo energoefektivitātes investīciju atmaksu nodod finanšu iestādēm vai institucionālajiem investoriem. EPU finansēšanas un ESL kontekstā EPU vai sākotnējais aizdevējs tiesības uz turpmākiem maksājumiem no ESL var nodot citai personai, dodot iespēju EPU saņemt kapitāla ieplūdi un likviditāti, lai palielinātu savu operāciju apjomu. EPU un finanšu iestādes bieži vien izveido īpašas partnerības, lai apvienotu ESL debitoru parādus īpašās zaļajās obligācijās. Ir parādījušies super EPU, kas atbalsta projektu apvienošanu un darbojas kā starpnieki starp EPU un institucionālajiem investoriem. Saistībā ar energoefektivitātei veltītiem aizdevumiem un hipotēkām finanšu iestādes parasti apvieno esošos parādus, kas saistīti ar energoefektivitātes aizdevumiem un hipotēkām, zaļajās obligācijās, lai tās laistu sekundārajā tirgū. Forfeitinga un refinansēšanas mehānismu izveidi var atbalstīt valsts iestādes un ar publiskā sektora intervenci, piemēram, izveidojot mehānismus, kas veicina dažādu aizdevumu iniciatoru projektu agregēšanu. *UCI* vērtspapīrošanas fonds ([34]) Spānijā un Portugālē ir šāda veida kopdarbības iniciatīvas piemērs.

Ņemot vērā iepriekš minēto, dalībvalstu galvenās darbības ir šādas:

— **virzīt un atbalstīt zaļo obligāciju tirgus attīstību** savas valsts kontekstā, arī valsts un reģionālo zaļo obligāciju emisiju, veicinot brīvprātīgā Eiropas zaļo obligāciju standarta izmantošanu un/vai nosakot īpašus standartus, kuros ņemtas vērā attiecīgo tirgu īpatnības un vajadzības,

— **izveidot īpašus dialogus ar finanšu iestādēm**, lai veicinātu energoefektivitātei paredzētu zaļo obligāciju izstrādes paraugprakses apkopošanu un apmaiņu, kā arī informācijas apmaiņu par to, kā veicināt energoefektivitātes investīciju sekundārā tirgus attīstību,

— **atbalstīt īpašu energoefektivitātes refinansēšanas mehānismu izveidi**, arī ESL faktoringa shēmu un super EPU izveidi, kā arī energoefektivitātes vērtspapīrošanas fondus kā sadarbības iniciatīvas starp attīstību veicinošām bankām un privātām finanšu iestādēm.

3.6. **12. ieteikums: uzlabot datu vākšanu par energoefektivitāti, arī par energoefektivitātes investīciju finansiālo sniegumu, un atbalstīt enerģijas ietaupījuma uzraudzības un verifikācijas pasākumus**

Visaptveroša un sistemātiska energoefektivitātes investīciju datu izsekošana joprojām ir problemātiska. Ziņošanas sistēmu uzlabošana apvienojumā ar energoefektivitātes un finanšu rādītāju uzraudzību un salīdzinošo novērtēšanu var uzlabot energoefektivitātes finansēšanu.

Dalībvalstu un finanšu investoru enerģijas ietaupījuma uzraudzības un verifikācijas prakses saskaņošana un vienkāršošana var samazināt darījumu izmaksas, vairot uzticēšanos energoefektivitātes investīciju finansiālajiem rezultātiem, veicināt energoefektivitātes pakalpojumu tirgus integrāciju un palielināt uzticēšanos monetārajai vērtībai, kas saistīta ar enerģijas ietaupījumu un tā tirgojamību.

([33]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2023/2631 (2023. gada 22. novembris) par Eiropas zaļajām obligācijām un fakultatīvu informācijas atklāšanu attiecībā uz obligācijām, ko tirgo kā vides ziņā ilgtspējīgas, un ar ilgtspēju saistītām obligācijām (OV L, 2023/2631, 30.11.2023., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/2631/oj).

([34]) *UCI* vērtspapīrošanas fonds *RMBS Green Prado XI* ir kopdarbības iniciatīva, kurā piedalās EIB, *Instituto de Crédito Oficial* (*ICO*) un *Unión de Créditos Inmobiliarios* (*UCI*) ar mērķi vērtspapīrot mājokļu hipotēkas no Spānijas un Portugāles. Tas veicina energoefektīvus dzīvojamo ēku projektus Spānijā un Portugālē, apvienojot mājokļu hipotēkas vērtspapīrotā portfelī. Vērtspapīrošanas fonda aktīvu kopums (mājokļu hipotēkas *UCI* fondā), lai izveidotu investīciju portfeļus, kas būtu pievilcīgi institucionālajiem investoriem. Sīkāka informācija: https://www.eib.org/en/press/all/2023-165-eib-group-and-ico-invest-in-uci-securitisation-fund-for-renovating-and-building-residential-homes-using-sustainable-criteria-in-spain-and-portugal.

Energoefektivitātes direktīvas 8. pantā un V pielikumā ir noteikti kopēji kritēriji enerģijas ietaupījuma verifikācijai un kontroles pasākumiem, lai izpildītu ikgadējos enerģijas ietaupījuma pienākumus. Turklāt finanšu iestādes un investori var izmantot Eiropas un starptautiskos standartus ([35]), lai mērītu un verificētu enerģijas ietaupījuma rādītājus, kas sasniegti ar to aizdevumu darbībām.

Ņemot vērā iepriekš minēto, galvenās darbības, lai uzlabotu datu vākšanu, analīzi un veicinātu uzraudzības un verifikācijas pasākumu saskaņošanu, ir šādas:

— **atbalstīt enerģijas ietaupījuma uzraudzības un verifikācijas pasākumu saskaņošanu, standartizāciju un vienkāršošanu visās dalībvalstīs un ekonomikas nozarēs**. Enerģijas ietaupījuma uzraudzība un verifikācija būtu jāvienkāršo un jāsaskaņo starp tirgus dalībniekiem, sākot ar EPU, kas atbild par investīciju energosnieguma nodrošināšanu, un beidzot ar finanšu iestādēm, kas ir atbildīgas par savu informācijas atklāšanas pienākumu izpildi un, iespējams, ir ieinteresētas tirgot investīciju debitoru parādus sekundārajā tirgū. Tādi šķēršļi kā atšķirīgas un/vai pārāk sarežģītas aprēķinu metodikas dalībvalstīs un ekonomikas nozarēs būtu jānovērš, veicinot pārrobežu saskaņošanu kā daļu no dalībvalstu sadarbības kopīgos ES energoefektivitātes forumos, piemēram, saskaņotās darbībās vai ekspertu grupās EED un ĒEED jautājumos. Valsts energotaupības shēmu izveide (enerģijas piegādātāju pienākuma shēma, enerģijas ietaupījuma mērķrādītāji lieliem energoietilpīgiem uzņēmumiem) var veicināt atbilstīgu energoefektivitātes risinājumu standartizāciju un enerģijas ietaupījuma mērīšanas un verifikācijas procedūras,

— **veicināt starptautisko standartu** kā riska mazināšanas instrumentu piemērošanu, lai novērtētu un izmērītu energoefektivitātes projektu ieguvumus un līdzieguvumus enerģētikas un vides jomā. Starptautisko standartu piemērošana un atsaukšanās uz tiem, piemēram, finanšu iestāžu uzticamības pārbaudes un sākotnējās izvietošanas procedūrā, var nodrošināt pārredzamību, dažādu iespēju salīdzināmību, kā arī palielināt pārskatu sniegšanas un informācijas atklāšanas būtiskumu.

([35]) Eiropas Standartizācijas organizācijas izstrādāto standartu piemēri, kas attiecas uz būvniecības un rūpniecības nozari, ir šādi: energoaudits (EN 16247), ēku energoefektivitāte (EN ISO 52000 standartu saime), energovadības un vides vadības sistēmas (EN ISO 50001 un EN ISO 14001), energoefektivitātes pakalpojumi un saistītie daudzkāršojošie ieguvumi un līdzieguvumi (EN 15900), energosnieguma līgumi (EN 17669) un ar enerģētiku saistīto investīciju novērtēšana (EN 17463).